

MARDİN İLİ 2012 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN
MARDİN ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

MARDİN-2013

ÖNSÖZ

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler insanlığın medeniyet yolunda ilerlemesini amaç edinmesine rağmen; bir yandan insanın doğa üzerindeki egemenliğini artırıp yaşam düzeyinin yükselmesini sağlarken diğer yandan artan nüfus ve hızlı kentleşme ile birlikte doğal dengelerin giderek bozulması sonucunda tüm canlıları tehdit edecek boyutlara varan hava, su ve toprak kirlenmesine neden olmuştur. Hızla artan dünya nüfusu, plansız endüstrileşme ve sağlıksız kentleşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, verimi artırmak amacıyla kullanılan tarım ilaçları, yapay gübreler ve deterjan gibi kimyasal maddeler giderek çevreyi kirletmeye başlamış, bunun sonucu olarak büyük oranda kirlenen hava, su ve toprak canlılar için zararlı olabilecek boyutlara ulaşmıştır.

Çevre sorunlarına paralel olarak çevre koruma gayretleri de artmaya başlamıştır. Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konularında gösterilen çabaların amacı insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşaması ve gelecek nesillere yaşanabilir bir Dünya bırakmaktır. Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için koruma-kullanma değerlerinin oluşturulması gerekir. Bu bilinçle sahip olduğumuz canlı-cansız tüm doğal değerlerin, biyolojik zenginliklerimizin tespiti ve muhafazası gerekmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçen insanoğlu, tüm dünyada tahrip edilmiş ve kirletilmiş bir “ÇEVREYİ” onarıp yeniden eski haline getirmenin ne kadar pahalı ve zor bir iş olduğunu anladıkça, kalkınmanın gereği olan faaliyetleri; Çevreyi kirletmeden, tahrip etmeden ve çevre dostu teknoloji ile yapmanın en akılcı bir yaklaşım olduğunu keşfetmiştir. Bilgi toplumu, çevrenin korunması, geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve gelecek nesillere daha temiz bir çevre bırakılabilmesi amacıyla izlenmesi gereken yolun “ULUSAL ÇEVRE YÖNETİMİ” olduğunu görmüştür.

İlimizin çevre değerleri açısından bugünkü durumunu ortaya koymak amacıyla hazırladığımız bu raporun; çevre sorunlarının tanınması ve çözüm yollarının aranmasında, çevreyle ilgili araştırma, inceleme yapanlara hareket noktası olması ve ışık tutabilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Bu raporun hazırlanmasında yardımcı olan kurum, kuruluş ve kişiler ile emeği geçen personellerimize teşekkür ederim.

Melih Melik KARA
İl Müdür V.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

A. Hava

- A.1. Hava Kalitesi
  - A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar
  - A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar
  - A.4. Ölçüm İstasyonları
  - A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü
  - A.6. Gürültü
  - A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar
  - A.8. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

B. Su ve Su Kaynakları

- B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli
  - B.1.1. Yüzeysel Sular
    - B.1.1.1. Akarsular
    - B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar
  - B.1.2. Yeraltı Suları
    - B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri
  - B.1.3. Denizler
- B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi
- B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu
  - B.3.1. Noktasal kaynaklar
    - B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar
    - B.3.1.2. Evsel Kaynaklar
  - B.3.2. Yayılı Kaynaklar
    - B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar
    - B.3.2.2. Diğer
- B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri
  - B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu
    - B.4.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti
    - B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından kullanılma su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti
      - B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.
  - B.4.2. Sulama
    - B.4.2.1. Sulama salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı
    - B.4.2.2. Damlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı
  - B.4.3. Endüstriyel Su Temini
  - B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı
  - B.4.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı
- B.5. Çevresel Altyapı
  - B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve hizmeti alan nüfus
  - B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri
  - B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri
  - B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması
- B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü
  - B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

- B.6.2. Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı
  - B.6.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar
  - B.6.4. Tarımsal faaliyetler ile oluşan toprak kirliliği
  - B.7. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

C. Atık

- C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)
  - C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları
  - C.3. Ambalaj Atıkları
  - C.4. Tehlikeli Atıklar
  - C.5. Atık Madeni Yağlar
  - C.6. Atık Pil ve Akümülatörler
  - C.7. Bitkisel Atık Yağlar
  - C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller
  - C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)
  - C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar
  - C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar
  - C.12. Tehlikesiz Atıklar
    - C.12.1. Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları
    - C.12.2. Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül
    - C.12.3. Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları
  - C.13. Tıbbi Atıklar
  - C.14. Maden Atıkları
  - C.15. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

Ç. Kimyasalların Yönetimi

- Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar
  - Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

D. Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik

- D.1. Ormanlar ve Milli Parklar
  - D.2. Çayır ve Mera
  - D.3. Sulak Alanlar
  - D.4. Flora
  - D.5. Fauna
  - D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları
  - D.7. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

E. Arazi Kullanımı

- E.1. Arazi Kullanım Verileri
  - E.2. Mekânsal Planlama
    - E.2.1. Çevre düzeni planı
  - E.3. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

F. ÇED, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

- F.1. ÇED İşlemleri
    - F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri
    - F.3. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

G. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

- G.1. Çevre Denetimleri
  - G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi
  - G.3. İdari Yaptırımlar
  - G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları
  - G.5. Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynaklar

H. Çevre Eğitimleri**I. İl Bazında Çevresel Göstergeler****1. Genel**

- 1.1. Nüfus
  - 1.1.1. Nüfus Artış Hızı
  - 1.1.2. Kentsel Nüfus
- 1.2. Sanayi
  - 1.2.1. Sanayi Bölgeleri
  - 1.2.2. Madencilik

2. İklim Değişikliği

- 2.1. Sıcaklık
- 2.2. Yağış
- 2.3. Deniz Suyu Sıcaklığı

3. Hava Kalitesi

- 3.1. Hava Kirleticiler

4. Su-Atıksu

- 4.1. Su Kullanımı
- 4.2. Belediye İçme ve Kullanma Suyu Kaynakları
- 4.3. Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Veren Belediyeler
- 4.4. Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Sayıları ve Nüfusu
- 4.5. Sanayiden Kaynaklanan Atıksu ve Bertarafı
- 4.6.

5. Arazi Kullanımı**6. Tarım**

- 6.1. Kişi Başına Tarım Alanı
- 6.2. Kimyasal Gübre Tüketimi
- 6.3. Tarım İlacı Kullanımı
- 6.4. Organik Tarım

7. Orman**8. Balıkçılık****9. Altyapı ve Ulaştırma**

- 9.1. Karayolu ve Demiryolu Yol Ağı
- 9.2. Motorlu Kara Taşıtı Sayısı

10. Atık

- 10.1. Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı
- 10.2. Katı Atıkların Düzenli Depolanması
- 10.3. Tıbbi Atıklar
- 10.4. Atık Yağlar
- 10.5. Ambalaj Atıkları
- 10.6. Ömrünü Tamamlamış Lastikler
- 10.7. Ömrünü Tamamlamış Araçlar
- 10.8. Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar
- 10.9. Maden Atıkları
- 10.10. Tehlikeli Atıklar

11. Turizm

- 11.1. Yabancı Turist Sayıları
- 11.2. Mavi Bayrak Uygulamaları

EK-1: İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Araştırma Formu

Açıklamalar

Bölüm I.Hava Kirliliği

Bölüm II.Su Kirliliği

Bölüm III.Toprak Kirliliği

Bölüm IV.Öncelikli Çevre Sorunları

HARİTALAR

Harita 1	Mardin İli Haritası
Harita A.1	İlde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri
Harita E.1	Mardin 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

GRAFİKLER

Grafik A.1	İlimizde Merkez İstasyonu PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği
Grafik A.2	İlimizde Merkez İstasyonu SO2 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği
Grafik A.3	İlimizde 2012 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı
Grafik B.4	İlimizde Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı
Grafik C.1	İlimizdeki (2012) Yılı Atık Kompozisyonu
Grafik C.3	TABS Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi
Grafik C.2	İlimizdeki Kayıtlı Ambalaj Üreticisi ve Piyasaya Süren Ekonomik İşletmeler
Grafik E.1	İlimizin (2012) Yılı Arazi Kullanım Durumu
Grafik F.1	İlimizde (2012) Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı
Grafik F.3	İlimizde (2012) Yılında Verilen Geçici Faaliyet Belgelerinin Sektörlere Göre Dağılımı
Grafik F.4	İlimizde (2012) Yılında Verilen Çevre İzni Konuları
Grafik F.5	İlimizde (2012) Yılında Verilen Lisansların Konuları
Grafik G.1	İlimizde ÇŞİM Tarafından (2012) Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı
Grafik G.2	İlimizde ÇŞİM Tarafından (2012) Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı
Grafik G.3	İlimizde ÇŞİM Tarafından (2012) Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı
Grafik G.5	İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı
Grafik G.6	İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı

ÇİZELGELER

Çizelge A.9	İlimizde 2012 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri
Çizelge A.10	İlimizde 2012 Yılında Hava Kirletici Gazların Ortalama Konsantrasyonları ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları (Ulusal Hava İzleme Ağı,2012)
Çizelge A.11	Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (Rapor Yılı) Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri
Çizelge B.4	İlimizde (2012)Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu
Çizelge B.5	İlimizdeki (2012) Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu
Çizelge C.1	İlimizde (2012) Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen

- Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu
- Çizelge C.2 İlimizde (2012) Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri
- Çizelge C.3 İlimizde (2012) Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi
- Çizelge C.4 İlimizdeki (2012) Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları
- Çizelge C.5 İlimizdeki (2012) Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler
- Çizelge C.6 İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları
- Çizelge C.7 İlimizdeki (2012) Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler
- Çizelge C.8 İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları(Kaynak, yıl)
- Çizelge C.9 İlimizde (2012) Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler
- Çizelge C.12 İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı (Kg)
- Çizelge C.13 İlimizde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi (Adet)
- Çizelge C.16 İlimizde (2012) Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler
- Çizelge C.19 İlimizde (2012) Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı
- Çizelge C.25 (2012) Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar
- Çizelge C.26 İlimizdeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı
- Çizelge E.1 (2012) Yılı İlimizin Arazilerinin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması
- Çizelge F.1 İlimizde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından (2012) Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı
- Çizelge F.2 İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları
- Çizelge G.1 İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı
- Çizelge G.2 İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları
- Çizelge G.3 İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı

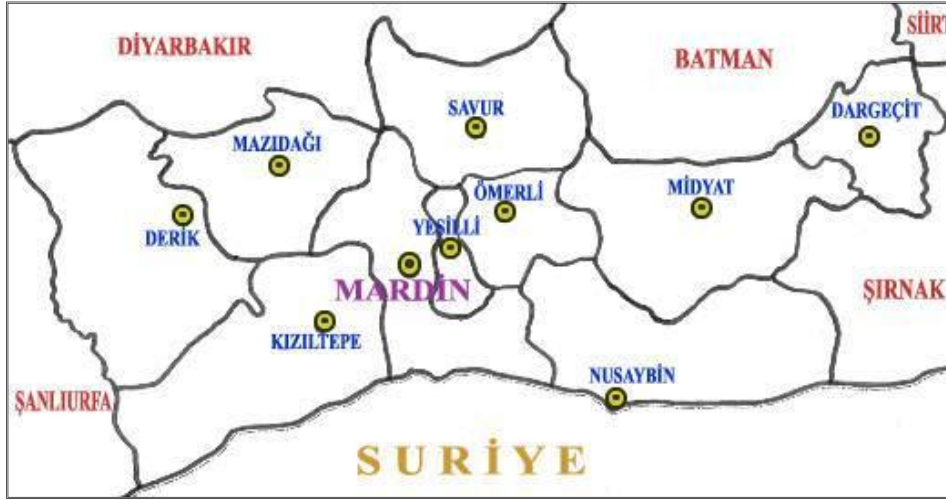
GİRİŞ

Fırat ve Dicle arasında, Mezopotamya Bölgesinde bir dağın tepesinde kurulmuş olan Mardin, Yukarı Mezopotamya'nın en eski şehirlerinden birisidir. M.Ö. 4500' den başlayarak klasik anlamda yerleşim gören Mardin, Subari, Sümer, Akad, Babil, Mitaniler, Asur, Pers, Bizans, Araplar, Selçuklu, Artuklu, Osmanlı Dönemi'ne ilişkin birçok yapıyı bünyesinde harmanlayabilmiş önemli bir açık hava müzesidir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bir sınır İli olan Mardin 8891 km² yüzölçümü ile Türkiye topraklarının % 1,1'lik bir kısmını oluşturur. Batıda Şanlıurfa, kuzeyde Diyarbakır, doğuda Batman, Şırnak ve Siirt, güneyde ise Suriye Devleti ile komşu olan Mardin 36 55-38-51 kuzey enlemleri ve 39 56-42-54 doğu boylamları arasında yer alır. İl merkezinin denizden yüksekliği yaklaşık 1.083 metredir.

İlimiz 2012 yılı nüfus sayımı ölçümlerine göre toplam 773.026 kişilik nüfusu ile Türkiye nüfusunun %1,01'lik bölümünü barındırmaktadır. (Tuik,2012)

Mardin ilinin ilçeleri sırayla şöyledir;
Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur ve Yeşilli'dir.

Harita 1: Mardin İli Haritası

Mardin İli, Akdeniz iklimine benzer özellikler taşır. Yazlar çok sıcak ve kurak, kışları ise bol yağışlı ve ılımandır. Mardin'de kış mevsiminde oluşan yüksek basınç alanı kış aylarında soğuk geçmesine yol açar. Bir yandan güneydeki çöl ikliminin etkisi altında bulunması (Basra Alçak Basıncı), diğer yandan kuzeydeki yüksek dağların serin hava kütlelerinin bölgeye girmesine mani olması sebebiyle ilin ovalık kesiminde yazlar çok sıcak geçer. İlin kuzey kesiminde zaman zaman kara iklimine benzer özellikler görülür. Mardin'in iklimini ova ve dağ kesimi olarak iki şekilde değerlendirmek mümkündür. İki kesimdeki farklılık yağış, sıcaklık ve rüzgar değerlerinde ortaya çıkar. Ova kesiminde yazlar çok sıcak geçer, kışlar ise ılıman ve yağmurludur. Bu kesimde az miktarda ve kalıcı olmayan kar yağışları görülür. Dağ kesiminde ise yazları ovaya nispeten daha serin, kışlar ise şiddetli rüzgar, bol yağmur ve kar yağışlı geçer. Mardin, ilçeleri ve komşu illerden rüzgar hızının ve yağış miktarının yüksekliği; nem ve sıcaklık değerlerinin düşüklüğü ile dikkat çekici bir farklılık gösterir.

Geniş bir tarım alanına sahip olan Mardin ilinde tarım alanının yaklaşık %40'lik bölümünde tarla tarımı yapılmaktadır. İlimizde ekilebilir tarım alanı 385.479 ha'dır. Tarım arazilerinin sulu tarım bölümü az olma nedeniyle arazinin %3.62'lik nadasa bırakılmaktadır Güneydoğu Anadolu Projesinin devreye girmesiyle birlikte yapılacak sulu tarımda hem nadas olayı ortadan kalkacak hem de ikinci ürün ekiminin gündeme gireceği ve dolayısıyla üretimin çok fazla artacağı açıktır. Sulu arazinin az olması, ilimizde bahçe ve sebze üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bahçe ve sebzelik alanlar toplam tarım alanının ancak % 5.1'ini oluşturmaktadır.

İlimizde muhtelif iş kollarında faaliyet gösteren küçük sanayici ve esnaflar ilin değişik yerlerinde dağınık olarak faaliyetlerini sürdürmekte iken, 1984 yılında Mardin’de ilk küçük sanayi sitesinin 1. Bölümünü tamamlanarak 190 iş yeri kapasite ile faaliyete geçildi. İl sanayisinin gelişmesi ve düzenli bir yapılaşma sağlanması için Mardin Organize Sanayi Bölgesi 1992 yılında hizmete açılmıştır. Ayrıca, 1994 yılında Organize Sanayi Bölgesinin içinde 516.000 m²’lik bir alanda Mardin Serbest Bölgesi kurulmuştur.

Mardin, mimari, etnografik, arkeolojik, tarihi ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini veren Güneydoğunun turistik kentlerinden biridir. Mardin’de, farklı dini inanışlar paralelinde, sanatsal açıdan da tarihi değeri olan camiler, türbeler, kiliseler, manastır ve benzeri dini eserler barındırmaktadır. Mardin, İpek Yolu güzergahında olup, 5 han ve kervansaray mevcuttur.

İl Müdürlüğümüzün çevre kısmı Çevre Yönetimi Şube Müdürlüğü ile ÇED, İzin ve Denetim Şube Müdürlüğü olmak üzere iki şube olarak yapılandırılmıştır. Çevre Yönetimi Şube Müdürlüğü 4 personel ile ÇED, İzin ve Denetim Şube Müdürlüğü ise 5 personel ile hizmet vermektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Türkiye’de özellikle kış sezonunda bazı şehir merkezlerinde meteorolojik şartlara da bağlı olarak hava kirliliği görülmektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri; düşük vasıflı yakıtların iyileştirilme işlemine tabi tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması ve kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilir. Ancak ısınmada doğal gazın ve kaliteli yakıtların kullanılması sonucu özellikle büyük şehirlerde hava kirliliğinde 1990’lı yıllara göre azalma olmuştur.

Şehirleşme ile sanayi tesislerinin yakın çevresindeki bölgelerdeki konutlaşmaların artması hava kirliliğinin olumsuz etkilerini artırmaktadır. Kömüre dayalı termik santrallerde kullanılan yerli linyitlerin yüksek kükürt oranı ve bazı tesislerde arıtma sistemlerinin olmaması nedeniyle kükürt dioksit (SO₂) emisyonları problem oluşturmaktadır. Çevre Mevzuatının kirletici vasfı yüksek tesisler olarak nitelendirdiği enerji üretim tesisleri için mevzuatta özel emisyon sınır değerleri bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesisten çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. Katı, sıvı ve gaz yakıt kullanan bu tesisler için ilgili baca gazı sınır değerlerinin sağlanması yanında tesis etki alanlarında hava kalitesi sınır değerlerinin de sağlanması gereklidir. Bu nedenlerle söz konusu tesislerden kaynaklanan özellikle toz, kükürt dioksit (SO₂) ve azotoksit (NO_x) emisyonlarının giderilmesi ve azaltılması konusundaki tekniklerinin uygulanması gereklidir. Söz konusu azaltım teknikleri son yıllarda tesislerden kaynaklanan emisyon yüklerini önemli ölçüde azaltılabilmektedir. Söz konusu azaltım tekniklerinin hayata geçirilmesi ve yaygın olarak kullanılabilmesi içinde Çevre Mevzuatında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine, artan motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazları da katkı sağlamaktadır.

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.1’ de verilmektedir.

Çizelge A.1- Hava Kalite İndeksi Karşılaştırma Tablosu

Hava Kalitesi İndeksi	SO ₂	NO ₂	CO	O ₃	PM10
	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)
1 (çok iyi)	0-50	0-45	0-1,9	0-35	0-25
2 (iyi)	51-199	46-89	2,0-7,9	36-89	26-69
3 (yeterli)	200-399	90-179	8,0-10,9	90-179	70-109
4 (orta)	400-899	180-299	11,0-13,9	180-239	110-139
5 (kötü)	900-1499	300-699	14,0-39,9	240-359	140-599
6 (çok kötü)	>1500	>700	>40,0	>360	>600

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirlleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂'den ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibarı ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM10), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM10- 10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM10 için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM10 solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkaçıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM10'a maruz

kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM10 maruziyetine karşı hassastır. PM10 yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'ye maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasındır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

İlimizde hava kirliliği mevsimsel özellik göstermektedir. Kış ayları ve sonbaharın geç dönemlerinde hissedilen ve tespit edilen kirlilik mevcuttur. Bu durum Mardin'de hava kirliliği kaynağının sanayiden ve motorlu taşıtlardan kaynaklanan bir kirliliğin değil, **ısınmadan kaynaklanan bir hava kirliliğinin etkin olduğunu** göstermektedir.

Mardin'de, gerek sanayi tesislerinin yoğunlaştığı alanların yer seçimlerinin hava kalitesi bakımından doğru yapılmış olması, gerekse de sanayide ağırlıklı olarak kullanılan enerji kaynaklarının kirletici vasıflarının düşük olması nedeni ile kent yerleşmesi üzerinde sanayi tesislerinden kaynaklı hava kirliliğinin etkisi oldukça düşüktür.

İlimizde, özellikle ısınma amaçlı olarak fosil yakıtların kullanımının son yıllarda artması sebebiyle, şehrimizdeki hava kirliliğinde artışlar meydana gelmiştir. Bu kirliliğinin nedeni ise, yakıt

türünün ve çeşidinin kirletici vasfının yüksek olmasıdır. İlimizde Sosyal Yardımlaşma Vakfı Genel Müdürlüğünce fakir ailelere dağıtılan kömürün, kalite standardı ve ilgili Yönetmelik hükümlerine aykırı oluşu; bu kömür nedeniyle fakir aileler dışında kalanların da kötü örnek nedeniyle kirlilik oluşturan kömür cinsine yönelmeleri. Belediyelerimizin baca temizliği, baca yeterliliği, kalorifer yakan personelin yeterliliği gibi konularda yeterli denetim ve yaptırım uygulanmaması öngörülmektedir.

İlimizde evsel olarak ısınmada kullanılan yakıtların özellikleri Çizelge A.2’de verilmektedir.

Çizelge A.2 – İlimizde 2012 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2012)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
Yerli Kömür	Balıkesir	150	6235	-	1.02	24.65	4.72
Yerli Kömür	Karaman	15	6049	36.79	1.91	11.90	19.88
İthal Kömür	Rusya	7,570	7420	24.70	0.65	2.81	8.14
İthal Kömür	Rusya	42,761	7381	24.00	0.16	6.27	6.64
İthal Kömür	Rusya	50,800	7434	24.49	0.44	1.67	9.35
İthal Kömür	G. Afrika	41,999	7530	22.92	0.23	6.14	5.62
İthal Kömür	Rusya	35,640	7597	21.56	0.22	4.50	4.29
İthal Kömür	Rusya	211,227	7271	21.21	0.24	6.07	4.67
İthal Kömür	G. Afrika	23,026	6588	23.73	0.72	7.32	9.19
İthal Kömür	Afrika	47,883	6142	26.69	0.34	5.37	14.01
İthal Kömür	Rusya	22,240	7250	21.98	0.24	6.30	5.96
İthal Kömür	Rusya	44,200	7507	21.16	0.23	3.59	4.82
İthal Kömür	Rusya	64,222	7360	20.81	0.41	3.74	6.50
İthal Kömür	Rusya	40,938	7258	21.99	0.31	2.63	7.61
İthal Kömür	G. Afrika	25,000	5980	25.35	0.62	5.35	15.02
İthal Kömür	Rusya	10,415	7827	23.04	0.34	3.64	4.98
İthal Kömür	Rusya	75,613	7156	21.35	0.26	4.64	6.62
Briket Kömürü	Hatay	60,000	-	-	-	-	-
İthal Kömür	Rusya	10,000	7300	19.92	0.29	5.04	8.45
İthal Kömür	Rusya	9,997	6370	20.70	0.31	4.57	13.20
İthal Kömür	Rusya	11,097	7378	21.42	0.33	3.19	5.93
İthal Kömür	Rusya	9,000	7550	20.09	0.38	3.79	4.14
İthal Kömür	Rusya	15,504	7158	19.78	0.25	5.60	5.53
İthal Kömür	G. Afrika	41,405	6720	22.65	0.39	4.25	10.50
İthal Kömür	Rusya	158,189	7034	24.05	0.27	7.64	3.38
İthal Kömür	Mozambik	44,001	6780	22.34	0.34	5.47	10.09
İthal Kömür	Rusya	117,743	6503	25.63	0.31	5.03	11.47
İthal Kömür	G. Afrika	44,230	7667	22.01	0.26	2.90	3.79
İthal Kömür	Rusya	18,812	7692	21.87	0.31	3.46	5.23
İthal Kömür	Rusya	48,466	7483	23.17	0.45	2.98	4.93
İthal Kömür	Rusya	15,501	6810	20.63	0.26	4.09	11.12
İthal Kömür	Rusya	8,745	7086	25.35	0.26	6.18	5.97
İthal Kömür	Rusya	8,440	7413	22.44	0.32	1.86	5.86
İthal Kömür	Rusya	50,859	6810	20.63	0.26	4.09	11.12
İthal Kömür	Rusya	116,328	7690	22.83	0.28	1.74	4.42
Briket Kömürü	Hatay	70,000	5250	-	0.27	-	-
İthal Kömür	G. Afrika	21,001	6860	23.78	0.32	3.94	8.90
İthal Kömür	Rusya	131,208	7356	21.50	0.43	4.07	5.80
Briket Kömürü	Hatay	15,000	6350	27.81	0.31	5.08	12.26
İthal Kömür	Rusya	74,291	6661	23.37	0.57	1.81	10.03
İthal Kömür	G. Afrika	30,008	6930	21.96	0.30	6.41	6.64

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Egzoz gazı emisyonlarının kontrolüne yönelik ilimizdeki faaliyetler A.5. Bölümünde verilmektedir.

Çizelge A.6- İlimizde 2012 Yılı İldeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (Emniyet Müdürlüğü,2012)

Araç Sayısı					Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam	Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam
7154	1217	4015	2220	14606	14820	1917	3159	5568	25464

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu 2005 yılında Mardin Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesinin bahçesine kurulmuş olup, 2012 yılına kadar Bakanlığımızın belirlediği yüklenici firmalar tarafından aylık bakımı yapılmaktadır. Yıl içerisinde söz konusu Hastanenin bahçesine ek bina yapmak istemesinden dolayı, hava kalitesi ölçüm istasyonu Mardin 21 Kasım Şehir Stadyumunun bahçesine taşınmıştır. İlimizde söz konusu istasyonun verilerine göre PM10(Toz) parametresi yaz ve sonbahar aylarında kısa vadeli aşırımlar fazla gözlenmektedir.

İlimizde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun yeri Harita A.1 olduğu gibi gösterilmektedir. Çizelge A.8 İlde hava kalitesi ölçümü yapan istasyonun ölçüm parametrelerini görülmektedir.

Harita A.1 – İlde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri (Google Earth,2012)

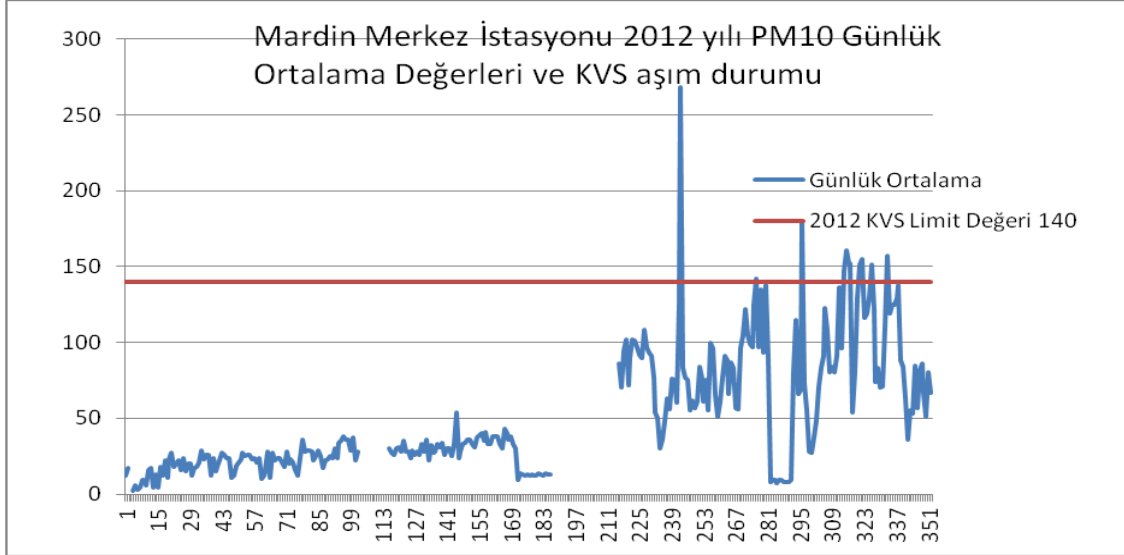
Çizelge A.8- İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Ulusal Hava İzleme Ağı,2012)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Merkez		X	-	-	-	-	X

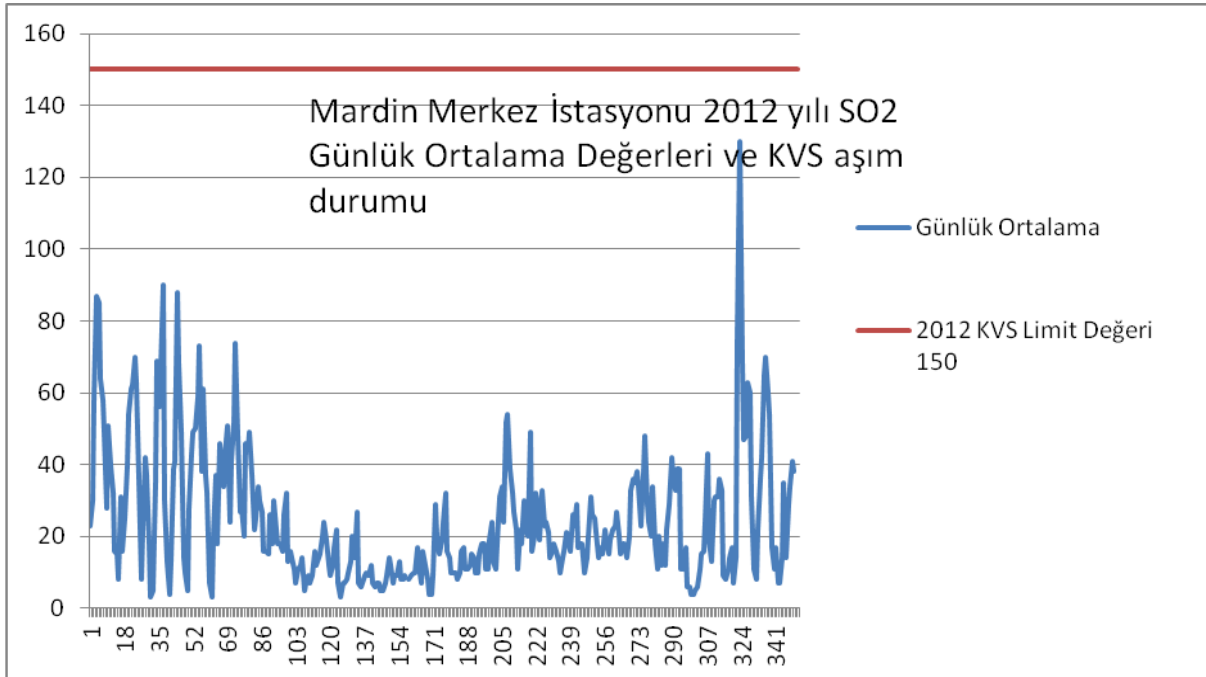
A.4. Ölçüm İstasyonları

İlimizin 2012 yılındaki kirletici parametreler için günlük ortalama değerlerini içeren ve KVS aşım sayıları, uyarı eşiği aşım sayıları Grafik A.1-A.2 ve Çizelge A.9-A.10'de verilmektedir.

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde kirletici parametrelerinin yıllar içerisinde hedefler belirlenmiş olup, İlimizde alınan verilere göre KVS aşım sayıları fazla olmamaktadır. Söz konusu Yönetmeliğin belirlediği parametre değerleri Çizelge A.11'de verilmektedir.

Grafik A.1- İlimizde Merkez İstasyonu PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği

Grafik A.2- İlimizde Merkez İstasyonu SO2 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği

Çizelge A.9- İlimizde 2012 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri (Ulusal Hava İzleme Ağı,2012)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	40	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	40	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	33	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	15	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	10	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	13	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	20	-	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	21	-	86	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	22	-	78	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	2	-	62	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	35	-	114	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	31	-	72	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ORTALAMA	23	-	47	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* Sınır değerini aştığı gün sayısı

Çizelge A.10 İlimizde 2012 Yılında Hava Kirlenici Gazların Ortalama Konsantrasyonları ve Sınır Değerini Aştığı Gün Sayıları (Ulusal Hava İzleme Ağı,2012)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	40	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	40	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	33	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	15	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	10	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	13	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	20	-	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	21	-	86	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	22	-	78	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	2	-	62	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	35	-	114	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	31	-	72	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ORTALAMA	23	-	47	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

AGS: Sınır değerini aştığı gün sayısı

Çizelge A.11 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (Rapor Yılı) Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri

SO₂: kükürtdioksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	1 saatlik ortalama sınır değer (mg/m ³)	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aştığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	350	125	3		20
HKDYY ¹	-	150 ²	-		

NO₂: azotdioksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	1 saatlik ortalama sınır değer (mg/m ³)	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aştığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	200	-	18		40
HKDYY	-	300	-		68 ³

Partikül Madde 10

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aştığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	50	35		40
HKDYY	140 ⁴	-		78

¹ HKDYY: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği² HKDYY EK-1/A'da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).³ HKDYY EK-1/A'da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).⁴ HKDYY EK-1/A'da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

CO: karbon monoksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aştığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	-	-	-	-
HKDYY	14 ⁵	-	-	10

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

İlimizde İl Müdürlüğümüzden Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi almış 10 Adet istasyon bulunmaktadır. Bakanlığımıza ait egzoz veri tabanı ile ilgili sürekli sorun yaşanmakta, sisteme veri girişi yapılmamakta ve bundan dolayı sıkıntılar yaşanmaktadır. Konu ile ilgili 19.02.2013 tarihinde Bakanlığımıza sorunlar yazılı olarak sunulmuş olup, geçen süre içerisinde herhangi bir çözüm sağlanamamıştır. Ayrıca Bakanlığımızdan yetki almış firmaların Yönetmeliğe uygun egzoz emisyon ölçümü yapabilmeleri ve İl Müdürlüğümüzce denetimin daha etkin olması amacıyla söz konusu bütün ölçümlerin kamera ile kayıt altına alınmasının sağlanması önem arz etmektedir. Yol Uygulamaları yılda bir veya iki defa yapılabilmektedir.

İlimizde 2011, 2012 ve 2013 yılında yapılan egzoz emisyon ölçüm bilgileri

ÖLÇÜMÜ YAPILAN ARAÇLAR		SATILAN PUL MİKTARI	SATILAN RUHSAT MİKTARI
2011	21.333 Adet	7.181 Adet	3.437 Adet
2012	25.424 Adet	31.467 Adet	10.748 Adet
2013	7.426 Adet	11.170 Adet	3.124 Adet

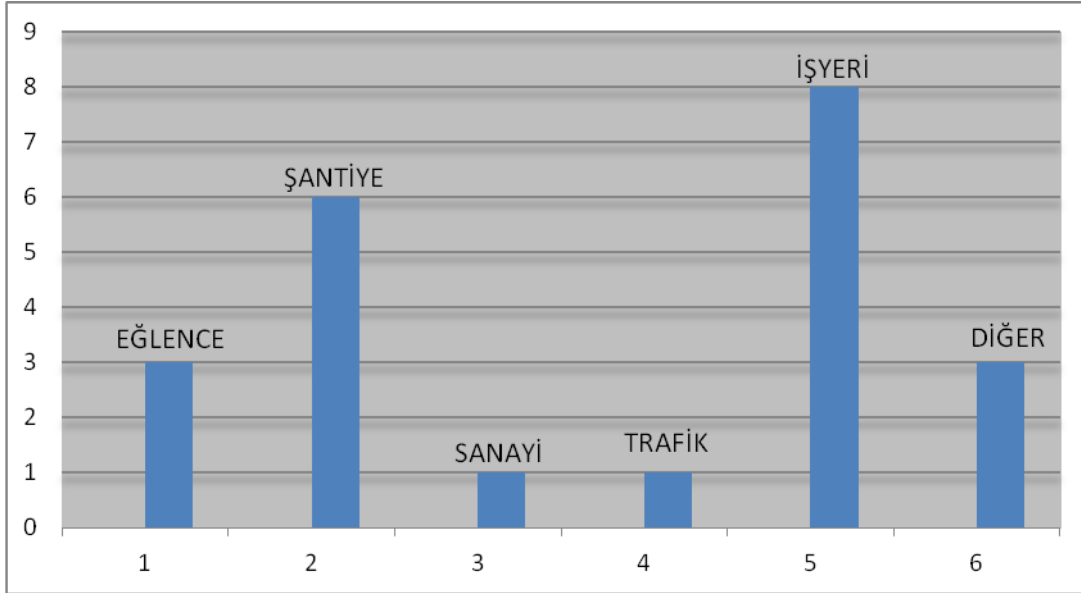
A.6. Gürültü

Müzikal değeri ve özelliği olmayan, hoşla gitmeyen ve istenmeyen sesler olarak tarif edilmektedir. İnsan ve çevre üzerindeki etkileri giderek artan gürültü, hoşla gitmeyen, rahatsız edici duygular uyandıran bir akustik olgu, beğenilmeyen, istenmeyen sesler topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Denetimsiz şehirleşme hızlı nüfus artışı ve hızlı sanayileşme yalnız suyu, havayı ve toprağı kirletmekle, yeşil alanların kaybına yol açmakta kalmayıp aynı zamanda insanın yaşam ve çevresinin sessizliğini de bozmaktadır. Dolayısıyla gürültünün insan ve çevre üzerindeki etkileri, bunları denetim altına almayı amaçlayan bir kamu politikasının konusu olmaktadır.

İl Müdürlüğümüze ulaşan gürültü şikâyetlerinin konu bazında dağılımı Grafik A.2' deki gibi verilmektedir. İlimizde genel itibari ile işyerlerine ait jeneratör, fan vb. ekipmanların gürültü şikâyetine konu olmakla beraber, şehrin gün geçtikçe artan inşaat faaliyetleri sonucunda gürültü şikâyetlerini sayısını da artırmaktadır.

⁵ HKDYY EK-1/A'da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

Grafik A.3– İlimizde 2012 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Bilindiği üzere, sera gazı emisyonu kontrolü ve iklim değişikliğine uyum konusunda 2011-2023 yıllarına yönelik stratejik ilkeleri ve hedefleri içeren Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (IDEP) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla hazırlanarak Temmuz 2011’de yayımlanmıştır.

Bu kapsamda, İlimizde sadece Mardin Belediyesinin İklim Değişikliği Eylem Planı’nda bulunan sektörel hedefleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

No	4	5	6	7	8
Sektör	Atık	Atık	Atık	Atık	Atık
Eylemler	A1.1.2.1. EAYP'nin etkin uygulanması için yeterli sayıda teknik personelin görevlendirilmesi	A1.1.2.2. EAYP'nin etkin uygulanması için teknik kapasitenin (personel ve teknolojik altyapı) güçlendirilmesine yönelik eğitim verilmesi ve makine-ekipman alımı	A1.2.1.1. Düzenli depolama sahası işletme planının, Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılması	A1.2.2.1. Sahada oluşacak olan depo gazının hesaplanması ve gerekli sistemlerin fizibilite etüdünde değerlendirilmesi	A1.3.1.2. Kaynağında ayrı toplama konusuna yönelik eğitim, tanıtım ve bilinçlendirme faaliyetlerinin bir plan çerçevesinde yürütülmesi
Varsa eylemin yer aldığı diğer strateji veya planlar					
Eylemin gerçekleşme durumu	teknik personel yetersizliği mevcuttur. İstihdam edilen teknik personel sayısı 3 tür.	eğitim çalışmalarına başlanması planlanmaktadır. Mevcut alınması planlanan iş makineleri: 1 adet kompaktör, 1 adet paletli dozer, 1	işletme planı hazırlanmıştır.	planlama aşamasında ele alınmamıştır.	Halkı bilinçlendirmek adına vatandaşların toplu olarak bulunduğu yerlerde Alish Veriş Merkezlerinde, Sokak ve Caddelerde proje için tutulan çalışanlar tarafından

		adet lastik tekerlekli loder, 1 adet damperli kamyon			broşür dağıtılarak bilinçlendirme yapılmıştır. Ayrıca okullarda eğitim verilerek projenin maddi sponsoru olan TUKÇEV yayınlarının dergi ve malzemeleri dağıtılmıştır.
Uygulama sürecinde yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmeler	idarenin norm kadrosunun dolu olması ve konu ile alakalı teknik personel yetersizliği..belediyenin finansman sıkıntısı.	makinaların arıza vermesi ve bu nedenle işi aksamasa saha da kırı atıkların düzenli olarak serilememesi.	mevcut durumda işletme planına göre işletilmesinde bir takım güçlükler yaşanmaktadır. Saha da çalışmakta olan iş makinalarının arıza vermesi çalışan personelin eğitim yetersizliği ve teknik personelin olmaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadır.		Uygulama sürecinde kapı kapıya bilgilendirmede ev sakinlerinin kapıları açmak istememesi sorun oluşturmuştur. Fakat bölgenin durumu gözönüne alınarak kapı kapı bilgilendirmeler kaldırılarak sokaklarda bilgilendirmeler yapılarak çözülmüştür.
Eylemin uygulanmasına ilişkin değerlendirme ve çözüm önerileri	mevcut durumda oluşturulmuş olan çevre yönetim biriminin teknik personel ihtiyacının giderilmesi,EAYP'nin uygulanmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin oluşturulması ve ihtiyaca yönelik bütçenin sağlanması	arac alımı için finansman sağlanması teknik ekibin eğitim alarak uygulama aşamasına hazırlanması.	ekipman ve teknik kadronun güçlendirilmesi. Saha da çalışan personelin bu konuda eğitim alması.		Proje başladığı aşamadan bugüne çok yol katetmiştir proje başlangıcından bugüne toplanan ambalaj atıkları %70 lere varan oranlarda artışlar göstermiştir. Her geçen gün okullar ve kamu kuruluşlarından projeye ilgi artmış ve iç mekan kutusu talebinde bulunulmuştur. Fakat çevre fabrikalardan TAT lisanslı firmamıza çok fazla atık gönderilmediği gözlenmiş İl Çevrenin fabrikalara baskı yaparak ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması projesine destek verebileceği düşünülmektedir.
Eylem kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan projeler	geri dönüşüm,ayırıştırma,düzenli depolama sahasının etkin kullanımı,sterilizasyon ,rehabilitasyon,aktarma istasyonları. Yürütücüsü:Mardin Belediyesi-Mardin belediyeler birliği.finasman kaynağı:Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-AB IPA fonu				

	süresi:2013-2015				
Varsa eylemin revizyonuna ilişkin öneriler					Şuan herhangi bir revizyon söz konusu değildir. İlerleyen zamanlarda tesise alınan ambalaj atık miktarında veya kalitesinde azalma olması durumunda tekrar eğitimler verilebilir veya uyarılarda bulunulabilir.
Eylemin izlenmesine yönelik performans göstergeleri	eylemin izlenmesine yönelik teknik personel sayısında 2011 den bu yana herhangi bir artış olmamıştır.				Projenin bilgilendirme aşamasında 8 geçici personel alınmış ücretleri TUKÇEV tarafından karşılanmak suretiyle çalıştırılmıştır. Tesiste şuanda 63 personel görev yapmaktadır bunların 5 tanesi teknik personel 3 tanesi yönetici konumundadır.

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

Avrupa Birliği uyum süresince, 06.06.2008 tarih ve 26898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile hava kalitesi sınır değerlerine yıllara göre kademeli azaltma getirilmiştir. Bu çerçevede, SO₂ (Kükürtdioksit) Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 125 µg/m³ (sınır değerinin %50’si) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalması gerekmektedir.

Bu çerçevede kükürtdioksit eşik değeri %50, Partikül Madde eşik değeri %55 düşüş göstermektedir.

Emisyon değerlerini düşürmenin en temelde iki yöntemi mevcuttur;

- 1- Emisyon kaynaklarını azaltmak,
- 2- Emisyon kaynaklarından oluşan gaz atıkların kontrollü, düşük seviyede ve standartlar çerçevesinde salınımını sağlamaktır.

Ancak İlimizde, emisyon değerlerini düşürmek adına birinci maddenin uygulanma şansı bulunmamaktadır. Henüz gelişmekte olan ülke kapsamında bulunan ülkemizin en hızlı kalkınan ve gelişen illerinden birisi Mardin’dir. Her geçen gün ilin nüfusu artış göstermekte, ilde toplamda talep edilen enerji miktarı artmaktadır. Dolayısı ile harcanan enerjinin en büyük payına sahip ısınma kaynaklı enerji miktarı ve beraberinden ısınmadan kaynaklı emisyon miktarı artış göstermektedir.

Ayrıca yine İlimizde hızlı bir şekilde yeni yatırımların gerçekleştiği bir ildir ve her yıl ildeki toplam sanayi ve imalat yatırımı sayısı artış göstermektedir. Bu da beraberinde sanayiden kaynaklı emisyon artışını getirmektedir.

Yine benzer bir şekilde, ildeki ulaşım aracı sayısı her yıl artmakta ve ulaşımdan kaynaklı emisyon miktarı da bu artışa eşlik etmektedir.

İlin tüm bu gelişme potansiyelleri düşünüldüğünde, emisyon kaynakları sayısının azalmadığı ve yakın bir

gelecek için de azalmayacağı anlaşılmaktadır.

Bu nedenle İlimizde, emisyon değerlerini düşürmek için en temel yöntem, emisyon kaynaklarından oluşan gaz atıkların kontrollü, düşük seviyede ve standartları sağlayacak şekilde olmasını sağlayabilmektir.

Emisyon kaynağında, gaz atıklarının kontrollü, düşük seviyede ve standartları sağlayacak şekilde olması için;

- 1- Tüm yanma işlemleri için, yakıtların, kirlilik yükü düşük türlerinin ve standartlara uygun yakıt cinslerinin kullanılmasını sağlamak.
- 2- Tüm yanma işlemleri için, uygun yanma yönteminin, teknolojisinin uygulanmasını sağlamak,
- 3- Yanma sonrası oluşacak atık gazların, atmosfere salınmadan önce, atmosfere salım standartlarını sağlayacak ön işlemlerden geçmesini sağlamak gerekmektedir.

Kaynaklar

- 1- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2012
- 2- İl Emniyet Müdürlüğü,2012
- 3- Ulusal Hava İzleme Ağı,2012
- 4- Google Earth,2012
- 5- Mardin Temiz Hava Eylem Planı,2013
- 6- İklim Değişikliği Eylem Planı Sistemi,2013

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

İlimiz sınırları içerisinde çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Bu akarsulardan en önemlileri şunlardır;

- Gümüş Çayı (Zegran) : Mardin İlinin batısında, Erdem Köyü yakınlarından doğan Gümüş Suyu, önce güneydoğuya sonra güneybatıya doğru akar. Kızıltepe'den geçtikten sonra batıya yönelen çay, Akdoğan (Arrade) Köyünün güneyinden Suriye Devleti sınırlarına girer. Söz konusu Akarsu iklim değişikliği ve yağışların azlığı sonucu kuru dere niteliği kazanmış olup, kış aylarında mevsimsel akış göstermektedir.

- Çağ Çağ Suyu : İlimiz Midyat ve Nusaybin İlçeleri arasında Dali Köyünün güneyinde iki ayrı kaynaktan çıkan Aksu (Beyazsu) ile Karasu'nun birleşmesi ile Çağ Çağ Suyu oluşmaktadır. Bu su üzerinde kurulan baraj ile yörenin içme ve sulama suyu ihtiyacı temin edilmektedir.

Nusaybin İlçesi sınırlarından Suriye Devleti topraklarına geçen Çağ Çağ Suyu, üzerinde kurulan baraj ile gerek sulama gerek enerji üretimi açısından önemli bir yere sahiptir.

- Savur Suyu (Habur Çayı) : İlimiz Savur İlçesinin Suçi Köyünden çıkmaktadır. Bu su, Savur İlçesinin hayat kaynağıdır. Çayın geçtiği yerlerdeki kavaklık ve bahçelik, bu su ile sulanmaktadır.

-Buğur Çayı : İlimiz Derik İlçesinin Buğur Köyü'nün yakınlarında bir kaynaktan doğmaktadır.

Çizelge B.1 –İlimizin Akarsuları

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Çağ Çağ Deresi	70	55	12	Karasu - Beyazsu	İçme Suyu
Buğur Çayı	45	-	-	-	Sulama Suyu
Gümüş Çayı(Zerkan Suyu)	80	-	-	-	Sulama Suyu

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İlimizde doğal göl bulunmamaktadır. Fakat akarsuların üzerinde yapılmış bir baraj ile 4 adet gölet bulunmaktadır.

Nusaybin İlçesi Çağ Çağ Suyu üzerinde kurulan Çağ Çağ Barajı İlimizde yapılan ilk yapay su birikintisidir. Nusaybin İlçesine yaklaşık 30 km'lik bir alanda yöre halkının rağbet ettiği bir mesire alanı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Regülâtür Piknik Sahası mevcut olup, yaklaşık 130 Dekarlık bir alandır. Bu piknik sahası Nusaybin halkının sıcak geçen yaz aylarında dinlendikleri alanlardan bir tanesini oluşturmaktadır.

Nusaybin ilçesinin can damarını oluşturan Çağ Çağ barajı içme suyu, tarım sulaması ve enerji üretiminde kullanılmaktadır.

Ayrıca, Derik İlçesinde Yıldız Gölet'i ve Şerif Baba Gölet'i bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Derik İlçesinde Çınar Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığının işletme ve bakım sorumluluğunda Künreş Gölet'i bulunmaktadır.

İlde bulunan sulama göletlerine ait bilgiler Çizelge B.2'de verilmelidir.

Çizelge B.2-İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (DSİ, 2012)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, (hm ³)	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Yıldız-Arbete	-	2,773 hm ³	402	-	Sulama
Şerifbaba	-	1,971hm ³	130	-	Sulama
Hanok	-	-	1071	-	Sulama
Künreş	-	-	-	-	-

B.1.2. Yeraltı Suları

İlimiz içme suyu ihtiyacı olarak kaynak suları, yeraltı suları ve kısmen yüzeysel sulardan karşılanmaktadır.

İlin yeraltı suyu potansiyeli aşağıda Çizelge B.3'deki gibi verilmelidir.

Çizelge B.3- İlimizin Yeraltısu Potansiyeli (DSİ, 2012)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Fırat-Dicle Havzası	51

İlimiz Kızıltepe İlçesinin kuzey ve kuzeybatısında 3.000 dekarlık bir alanda yeraltı suyu rezervi bulunmuş olup, bu suyun toplam rezervi 13.106 m³/yıl olarak saptanmıştır. Bu yeraltı suyu havzasında açılan yaklaşık 3.500 adet derin kuyu ile tarım arazileri sulaması ve içme suyu olarak kullanılmaktadır.

B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.4.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde yüzeysel su kaynaklardan kullanılan su miktarı 11.213,925 m³/yıldır ve söz konusu içmesuyu arıtım tesisi kapasitesi 512 m³/yıldır. (Kaynak: TUİK, 2012)

B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde yeraltı su kaynaklardan temin edilen su miktarı 29.390 m³/yıldır ve söz konusu içmesuyu arıtım tesisi kapasitesi 512 m³/yıldır. (Kaynak: TUİK, 2012)

B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

İlimizde içme suyu temini konusunda yüzeysel suların Çığ-Çığ Deresinden yararlanılmakta olup söz konusu derenin bilgileri B.1.1. Bölümünde yer almaktadır. Ayrıca yeraltısuyundan temin edilen içme suyunun kuyular yardımıyla çekilen su miktarı ise 10.481 m³/yıl olmaktadır.

B.4.2. Sulama

İlimizde sulama amaçlı projeler yürütülmekte olup, Aşağı Mardin Ana Kanalı I.ve II. Kısım inşaatları devam etmektedir. Söz konusu proje ile 211.075 Ha alanın sulanması planlanmaktadır. İlimizde bu projelerin yapımı ve sulama kapasitesinin artması için çalışmalar devam etmektedir.

B.4.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Bu konuda elimize herhangi bir belge ulaşmamıştır.

B.4.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Bu konuda elimize herhangi bir belge ulaşmamıştır.

B.4.3. Endüstriyel Su Temini

Bu konuda elimize herhangi bir belge ulaşmamıştır.

B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Bu konuda elimize herhangi bir belge ulaşmamıştır.

B.4.5. Rekreatif Su Kullanımı

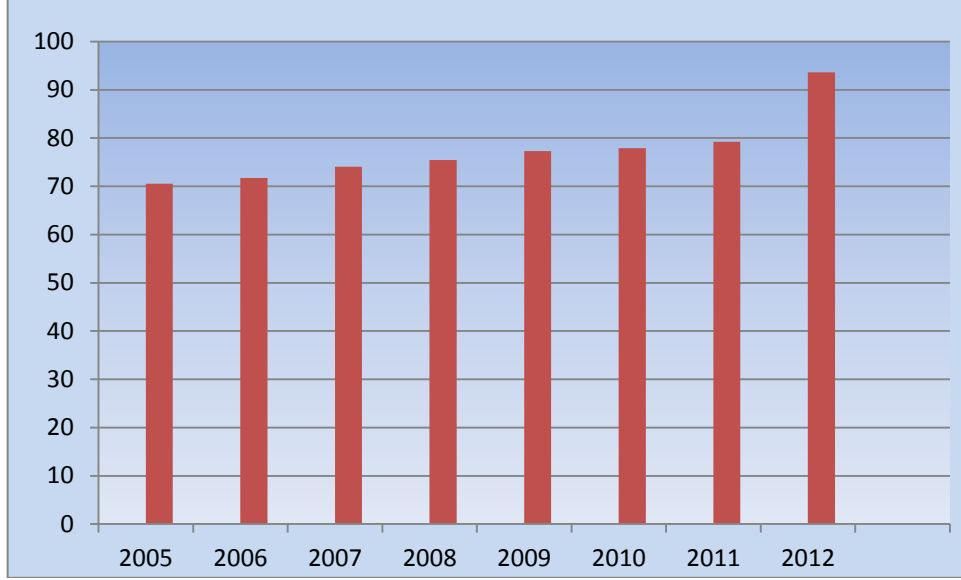
Bu konuda elimize herhangi bir belge ulaşmamıştır.

B.5. Çevresel Altyapı

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

İlimizde kanalizasyon şebekesinin bazı yerlerde olmaması, bazı yerlerde de yetersiz olması su kirliliği açısından en büyük sorunu teşkil etmektedir. Mardin Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Projesi IPA kapsamında İlin jeolojik yapısı nedeniyle oluşan kod farkından dolayı Güney Kısım ve Kuzey Kısım olmak

üzere 2 ayrı proje şeklinde hazırlanmış olup, 2013 yılı içerisinde ihaleye çıkılması planlanmaktadır. Mardin İli Merkezi Kuzey Kısmı, Yalım Beldesi, Kabala Beldesi, Yeşilli İlçesi atıksuları Kuzey AAT'ye; Mardin İli Merkezi Güney Kısmı, Mardin Organize Sanayi Bölgesi, Küçük Sanayi Sitesi, Yukarı Azıklı Köyü, Aşağı Azıklı Köyü, Acar Köyü, Avcılar Köyü, Eryeri Köyü, Çiftlik Köyü, Göllü Köyü atıksuları Güney AAT'ye dahil edilmiştir. Ayrıca Kızıltepe Belediyesi'ne ait atıksuyun Mardin Güney Kısım AAT'ye dahil edilmesi Bakanlığımızca uygun görülmüştür. İlimizde Belediye Başkanlıklarına ait faaliyette olan atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik B.4- İlimizde Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

Çizelge B.4 – İlimizde (2012)Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesis/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesis Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı(ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi	Mardin Kuzey Kısım	-	-	X	-	X	-	10,500	-	-	-	38000	1,4
	Mardin Güney Kısım	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-
İlçeler	Kabala	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ortaköy Batı AAT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ortaköy Doğu AAT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Yalım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5802	-
	Dargeçit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14700	-
	Derik	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kızıltepe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	135145	-
	Mazıdağı	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Midyat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55615	-
	Nusaybin	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ömerli	-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	6250	-
	Savur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7170	-
Yeşilli	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'ne ait atıksu arıtma tesisi inşaat aşamasında olup 2013 yılı içerisinde işletmeye alınması planlanmaktadır.

Çizelge B.5 – İlimizdeki (2012) Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Mardin Organize Sanayi Bölgesi	İnşaat Aşamasında	1200	Fiziksel+Kimyasal +Biyolojik	2.069	Mardin Belediyesi Kanalizasyon Şebekesi	37° 15' 40" K 40° 39' 58" 80 D

Kaynak:

Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü 2013

B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

İlimizde, Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği kurulmuş ve Birliğe 26 Belediye (Acırlı, Akarsu, Çavuşlu, Dargeçit, Derik, Dikmen, Gelinkaya, Gökçe, Kabala, Kızıltepe, Mardin, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ortaköy, Ömerli, Savur, Sürgücü, Sümer, Söğütlü, Şenköy, Şenyurt, Yalım, Yeşilalan, Yeşilli, Yolbaşı) üye olmuştur.

Söz konusu Belediyeler Birliği tarafından İlimiz Yeşilli İlçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapılması planlanmış ve 04/07/2007 tarihinde ÇED süreci tamamlanmıştır. Proje ile Mardin Belediyeler Birliği'ne üye 15 Belediyenin evsel katı atık, evsel nitelikli endüstriyel atık ve sterilize edilen tıbbi atıklarının bertaraf edilmesi planlanmıştır. Proje ömrü olarak 25 yıl öngörülmüştür. Proje için tahsis edilen alanın yaklaşık 60 ha'lık kısmında 3 (üç) lot halinde (54.790 m² + 77.227 m² + 75.644 m²) planlanmıştır. 05/06/2012 tarihinde tesisin temsili olarak açılışı yapılmıştır. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır.

B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde atıksuların geri kazanılması ve tekrar kullanılması ile ilgili olarak yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

“Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” ve “Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik Yeterlilik Belgesi Tebliği” kapsamında çok ayrıntılı çalışmalar mevcut değildir. 21 Temmuz 2012 tarihinde Mardin'in Midyat ilçesine 18 kilometre uzaklıkta, Şenköy ve Söğütlü beldeleri arasından geçen (Kerkük – Yumurtalık) petrol boru hattında meydana gelen patlama (sabotaj) sonucu ham petrol sahaya yayılmış ve kirliliğe neden olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge B.6.- İlimizde 2012 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler

	Var	Yok	Varsa Ne/Neler Olduğunu Belirtiniz
Potansiyel kirlenici faaliyetler var mı?		**	

Tespit Edilmiş Kirlenmiş Sahanın Yeri	Tespit Edilmiş Kirlenmenin Nedeni	Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışma var mı?		Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışmalarda ne tür temizleme faaliyetleri* yapılıyor? (Aşağıdaki temizleme yöntemleri dikkate alınmalıdır)
		Var	Yok	
1.Şenköy-Söğütlü	BOTAŞ Petrol Boru Hattında Meydana Gelen Patlama (sabotaj)		-	
2. -				
3. -				

*Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliği Temizleme Yöntemleri

Biyoremediasyon
Fitoremediasyon
Parsel arıtım
Buharlaştırma
Biyo havalandırma
Elektrokinetik arıtma
Yerinde oksidasyon
Solvent ekstraksiyonu
Hava ile dağıtma (Air sparging)
Buharlaştırma
Termal arıtma
Reaktif Barrier teknolojisi
Yerinde yıkama (In-situ Flushing)

B.6.2.Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı

Arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemeyi amaçlayan “Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik” (EKAÇTKDY) kapsamında çalışmalar yapılmaktadır. Ancak İlimizde belediyelere ait faaliyette olan atık su arıtma tesisi bulunmamakta olup, sanayi kuruluşlarına ait atık su arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. A.Ş.’de ek yakıt olarak kullanılmaktadır.

B.6.3.Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

“Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında yapılan çalışmalar oldukça önemlidir. Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Madencilik Faaliyetleri için Doğaya Yeniden Kazandırma Planı talep edilmektedir.

İlimizdeki madencilik faaliyetleri incelendiğinde 122 adet Doğaya Yeniden Kazandırma Projesi bulunan işletme mevcuttur.

B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

İlimizde bitki besin maddesi olarak Azot, Potas, Fosfor gibi kimyasallar kullanılmaktadır. Ayrıca Zararlı ve yabancı otları, mantarları, genel tarım zararlılarını önlemek içinde kimyasallar kullanılmaktadır. İnsektisid, herbisit, fungusit, nematosid gibi kimyasal maddeler bu amaçla kullanılmaktadır.

Çizelge B.7 – İlimizde 2012 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (Kaynak, yıl)

Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	18.365,49	375.186,68
Fosfor	7.675,84	
Potas	9,75	
TOPLAM	2.6051,08	

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Çizelge B.8- İlimizde 2012 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Zararlı	2,546	59.955,01
Herbisitler	Yabancı Otlar	10,400	
Fungisitler	Mantarlar	15,200	
Rodentisitler	Genel Zararlılar	3,060	
Nematositler	Akarlar	0,007	
Akarisitler	Nomatotlar	0,012	
Kışlık ve Yazlık Yağlar		-	
....			
TOPLAM		31,225	

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Çizelge B.9- İlimizde 2012 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-			
-	-			
-	-			
-	-			

B.7. Sonuç ve Değerlendirme

Tüm tablolar incelendiğinde İlimizdeki birçok konudaki mevcut durum gözlenebilmektedir. Kanalizasyon hizmetleri ile ilgili bilgiler, Organize Sanayi bölgesindeki atık su ile ilgili mevcut durum, atık su arıtma tesislerinin sayısı ve hizmet verme imkanı, içme-kullanma suyu oranları, tarımsal göstergeler gibi başlıklar hakkında verilere ulaşılabilmektedir. Kanalizasyon sistemine bakılacak olursa bazı yerlerde kanalizasyon sistemi olması, bazı yerlerde ise olmaması ciddi sıkıntılara sebep olmaktadır.

Ayrıca İlimizde faaliyet gösteren atık su arıtma tesisinin olmayışı da atık sular konusunda sorun yaşanmasının en önemli sebebidir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin mesafesinin uzak olması, bir çok belediyenin ulaşım ve makine-ekipman sıkıntısı yaşaması gibi sebeplerden ötürü bazı belediyelerde vahşi depolama yapıldığı gözlenmektedir.

Kaynaklar

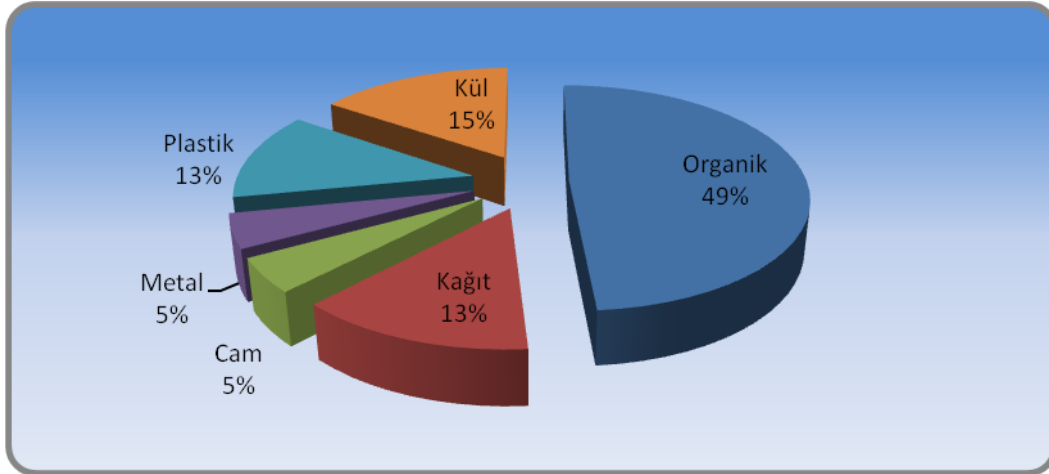
- İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
- Mardin Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
- İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlimizde, üretilen belediye atık miktarı kişi başına yaklaşık toplam 12 kg/gün, toplanan belediye atık miktarı ise yaklaşık toplam 175.000 ton/yıl'dır. Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği tarafından İlimiz Yeşilli İlçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapılması planlanmış ve 04/07/2007 tarihinde ÇED süreci tamamlanmıştır. Proje ile Mardin Belediyeler Birliği'ne üye 15 Belediyenin evsel katı atık, evsel nitelikli endüstriyel atık ve sterilize edilen tıbbi atıklarının bertaraf edilmesi planlanmıştır. Proje ömrü olarak 25 yıl öngörülmüştür. Proje için tahsis edilen alanın yaklaşık 60 ha'lık kısmında 3 (üç) lot halinde (54.790 m² + 77.227 m² + 75.644 m²) planlanmıştır. 05/06/2012 tarihinde tesisin temsili olarak açılışı yapılmıştır. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır.

İlimizde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'ne olan mesafenin uzak olması ve Belediyelerin araç-ekipman, maddi yetersizlikleri ve atık aktarma istasyonunun olmaması nedeniyle bazı İlçe ve Belde Belediyeleri tarafından vahşi depolama yapılmaktadır.

Grafik C.1- İlimizdeki (2012) Yılı Atık Kompozisyonu

Çizelge C.1 – İlimizde (2012) Yılı İçin İl/ilçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu

İl/ilçe Belediye veya Birliğin Adı	Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Kompozisyonu (yıllık ortalama, %)					
		Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Küll
Mardin	X														
Kabala	X	8739	8739	11500	13500	-	-	1.3	1.5	-	-	-	-	-	-
Ortaköy	X														
Yalım	X	8250	8500	15	18	-	-	-	-	-	10	5	15	-	-
Dargeçit	X	15000	15000	6	6	-	-	0,4	0,4	90	1	-	1	5	3
Derik	X	18000	20000	8	8	-	-	0,4	0,4	40	30	10	5	10	5
Kızıltepe	X	148750	148750	150	150	-	-	1	1	51,5	11	6	1,5	25	5
Mazıdağı	X	1100	1100	15	15	-	-	1	1	50	30	-	-	5	15
Midyat	X	56800	56800	65000	83000	-	-	1,14	1,46	50	10	3	4	8	25
Nusaybin	X	80000	86000	85000	75000	-	-	1,2	0,8	40	10	2,5	1	4	25
Ömerli	X	6250	6250	10	10			1,6	1,6	15	2	5	10	30	38

İl/ilçe Belediye veya Birliğin Adı	Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Kompozisyonu (yıllık ortalama, %)					
		Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Kül
Savur	X														
Yeşilli	X	15000	13400	20	20	-	-	1,33	1,47	-	-	-	-	-	-
Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği				120	180	-	-	1,36	2,04	60	5	8	2	15	10
İl Genel		357889	364539	161824	171907	-	-	10,73	11,67	396,5	109	39,5	39,5	102	126

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

Çizelge C.2 – İlimizde (2012) Yılı İl/ilçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri

İl/ilçe Belediye Adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor?*			Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi				
	Evsel*	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Toplama	Taşıma	Bertaraf	Düzensiz Depolama	Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Mardin	X		Bitkisel Atık yağ, Ambalaj Atığı, Atık PİL	-	B	B	ÖS	-	X	-	-	-
Kabala	X	X	-	-	B	B	-	-	-	-	-	-
Ortaköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yalım	180	-	-	-	-	B	-	-	-	-	-	-
Dargeçit	X	X	-	-	B-ÖS	B-ÖS	-	X	X	-	X	-
Derik	X	X	-	-	B	-	-	X	-	-	-	-
Kızıltepe	X	X	-	1	B	B	B	-	X	-	-	-
Mazıdağı	X	-	-	-	B	B	-	X	-	-	-	-
Midyat	X	X	-	-	B	B	B	X	-	-	-	-
Nusaybin	X	X	Organik cüruf, hafriyat	-	B	B	B	X	-	-	-	-
Ömerli	X	X	-	-	B	B	B	X	-	-	-	-
Savur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeşilli	X	X	-	-	B	B	-	X	-	-	-	-

* Ofis işyeri dahil.

** Belediye (B), Özel Sektör (ÖS), Belediye Şirketi (BŞ) seçeneklerinden uygun olanının sembolünü yazınız.

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

Çizelge C.3- İlimizde (2012) Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi

Birlik adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu varsa sayısı	Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi			
	Evsel*	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği	X	-	-	-	960.000 m ³ kapasiteli	-	-	-

* Ofis işyeri dahil.

Kaynak:

Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği 2013

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

İlimizde yıllık yaklaşık olarak 163.000 ton hafriyat toprağı ve inşaat yıkıntı atıkları oluşmakta ve Belediye Başkanlıkları tarafından genellikle yol dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

C.3. Ambalaj Atıkları

İlimizde Ambalaj Atıkları Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında bulunan işletmelerden 70 adet piyasaya süren, 1 adet ambalaj üreticisi ve piyasaya süren, 1 adet lisanslı toplama-ayırma ve geri dönüşüm tesisi Bakanlığımız Atık Ambalaj Sistemine kayıtlıdır.

İlimizde ambalaj atıkları konusunda lisanslı tek tesis Organize Sanayi Bölgesinde yer alan Mezopotamya Plastik İnş.Nak.Pet.San.Tic.Ltd.Şti.'dir. Söz konusu tesis 23.08.2011'de TAT (toplama ayırma tesisi) ve GDT (geri dönüşüm tesisi) geçici faaliyet belgesini almış, 14.08.2012 tarihinde de TAT ve GDT lisanslarını almıştır. Tesis sadece plastik ambalajlarının geri dönüşümünü yapmaktadır diğer ambalaj atıklarının geri dönüşümü İlimizde sağlanamamaktadır.

Mardin Belediye Başkanlığı'na ait Ambalaj Atıkları Yönetim Planı 03/10/2011 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

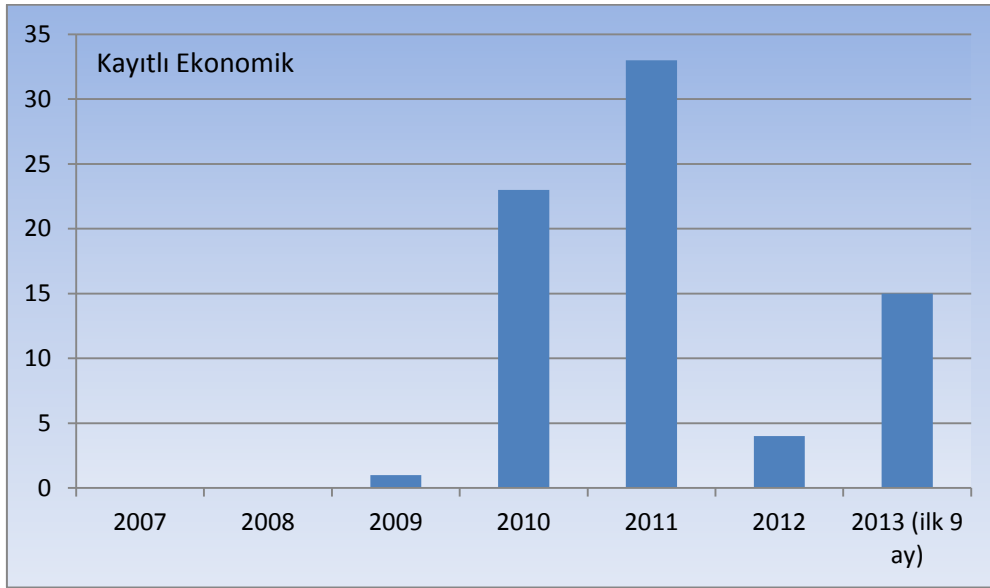
Çizelge C.4- İlimizdeki (2012) Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	0	7.908.130	40	17.575	48.553	276,2
Metal	0	120.650	40	0	0	0
Kompozit	0	0	40	0	0	0
Kağıt Karton	0	4.788.952	40	0	0	0
Cam	0	4.788.952	40	0	0	0
Toplam	0	17.606.684	40	17.575	48.553	276,2

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

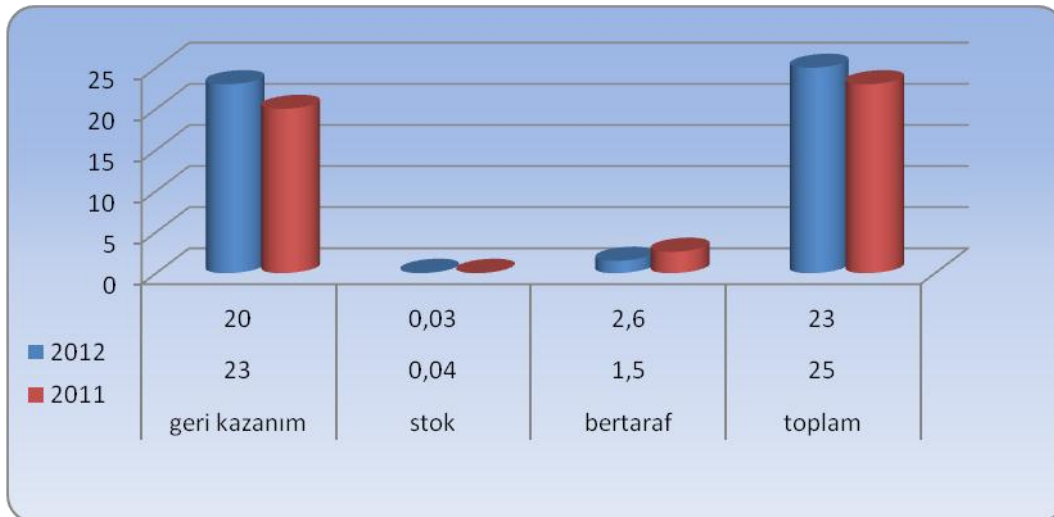
Grafik C.2- İlimizdeki Kayıtlı Ambalaj Üreticisi ve Piyasaya Süren Ekonomik İşletmeler

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.4. Tehlikeli Atıklar

İlimizde sanayinin fazla gelişmiş olmaması nedeniyle sanayi tesislerinin meydana getirdiği tehlikeli atıklar konusu yeterince dikkate alınmamış olmakla beraber 2012 yılında oluşan tehlikeli atık miktarı yaklaşık olarak 150 ton/yıl'dır. İlimizde tehlikeli atıkların bertarafı konusunda faaliyet gösteren tesis bulunmamakla birlikte, Mardin Çimento San. A.Ş. bazı atıkların yakılmasıyla ilgili yakma lisansına sahiptir. Oluşabilecek diğer tehlikeli atıklar atık üreticileri tarafından lisanslı tesislere teslim edilmektedir.

Grafik C.3- TABS Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi

Çizelge C.5 – İlimizdeki (2012) Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Kaynak, yıl)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	(2012) Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %'si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %'si	Bertaraf Yöntemi
05	050105	0,025	-	-	-	0,025	100	D10
13	130506	24	24	100	R9	-	-	-
13	130208	0,10	0,10	100	R1	-	-	-
13	130205	0,10	0,10	100	R9	-	-	-
08	080317	0,028	0,028	100	R12	-	-	-
20	200121	0,010	0,010	100	R13	-	-	-
16	160601	97	97	100	R4	-	-	-
15	150110	14	14	100	R1-R12	-	-	-
15	150202	5	5	100	R1	-	-	-

*Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.5. Atık Madeni Yağlar

İlimizde atık yağların geri dönüşümü konusunda lisanslı Gülbahar Kimya Petrol Ürünleri İnş. Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti. (Nusaybin) ve Öz Baday Petrol Ürn. İnş. Nak. Tar. San. Tic.Ltd.Şti. (OSB) işletmeleri faaliyet göstermektedir. Özellikle servislerden kaynaklanan bu atıklar yaklaşık olarak 275 Ton/yıl miktarında oluşmakta olup lisanslı geri kazanım firmalarınca bertaraf edilmektedir.

Çizelge C.6 – İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2011	110	-	-
2012	250	-	-

Çizelge C.7 – İlimizdeki (2012) Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler

Atık Madeni Yağ Üreten Resmî ve Özel Kurum/ Kuruluş Sayısı	Toplanan Atık Yağ Beyan Form Sayısı	Toplam Atık Madeni Yağ Miktarı (ton/yıl)		Atık Madeni Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Geri Kazanım Tesisi		Yok
		Atık Motor Yağ	Atık Sanayi Yağ	Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı		
						Lisanslı	Lisanssız	
12	12		1500			2	-	

Çizelge C.8 – İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları(Kaynak, yıl)

YIL	Ürün Miktarı (Ton) (Kalıp Yağı + Harman Yağı + Jüt Yağı)
2009	
2010	
2011	
2012	

Çizelgede yer alan bilgilerle ilgili olarak bilgi talebinde bulunulmuş ancak elimize bilgi ulaşmamıştır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.6. Atık Pil ve Akümülatörler

İlimizde AKÜDER ve TÜMAKÜDER tarafından yetkilendirilmiş işletmeler; Geleş Otomotiv Jant Lastik Akü San. ve Haşimoğlu Metal (Mesut ÇİÇEK)'dir. İlimizde atık pil konusunda faaliyet gösteren tesisimiz bulunmamaktadır.

İlimizde atık akü geri kazanımı konusunda faaliyet gösteren tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.9 – İlimizde (2012) Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler

ATIK AKÜMÜLATÖRLER							
APA Taşıyan Lisanslı Araç Sayısı	Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
	Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
1	1	1500	-	-	-	-	-

Geçici depolama alanında depolanan atık akümülatörler İlimiz sınırları dışında oluşan atık akümülatörlerdir. İlimizde oluşan atık akümülatör genellikle depozitolu olduğundan dolayı yetkili servislere verilmektedir.

Çizelge C.12- İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı (Kg)

2011	2012
-	157

5 Haziran Dünya Çevre Günü Etkinlikleri kapsamında 2012 yılında toplanan atık piller TAP Derneği'ne teslim edilmiştir.

Çizelge C.13 – İlimizde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi (Adet)

2008	2009	2010	2011	2012
-	-	-	1	1

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.7. Bitkisel Atık Yağlar

İlimizde bitkisel atık yağların taşınması, geçici depolanması, bertaraf veya geri kazanımı konusunda lisanslı işletme bulunmamaktadır. Atık üreticileri tarafından diğer İllerde bulunan lisanslı tesislere teslim edilmektedir. 2012 yılında İlimizde toplanan bitkisel atık yağ miktarı yaklaşık 2100 kg/yıl'dır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller

İlimizde Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfenillerle ilgili olarak yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlimiz Nusaybin İlçesinde bulunan Geleş Otomotiv Jant Lastik Akü San. ÖTL geçici depolama izni olan tesisidir. Ayrıca Merdin İnş. firması tarafından ÖTL geri dönüşüm tesisi kurulması için başvuruda bulunulmuş ve ÇED süreci devam etmektedir. Geçici Depolama Alanı'ndaki ÖTL miktarı ile ilgili bilgi tarafımıza ulaşmamıştır.

Çizelge C.16 – İlimizde (2012) Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ²)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
1	330	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

Evsel ve sanayi kaynaklı olan bu atıklar geri kazanıma uğramadan diğer atıklarla bertaraf edilmektedirler. İlimizde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE) ile ilgili olarak yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar (ÖTA)

Araçların kullanım ömürleri sonrasında gelişigüzel atılmadan, İlimizde teslim alınması için yetkilendirilmiş işletmeler;

- ENS OTOMOTİV NAK.SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.
- UMUR TEKNİK MAKİNE OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
- ALMAN OTO DENİZ ÇAKMAK
- ERGİNLER OTO KAPORTA
- BPET / S.A.S PETROL NAK. İNŞ TURZ. TEKS. GIDA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
- MEHMET GÜLER - GÜLER OTO
- HAŞİMOĞLU METAL (Mesut ÇİÇEK) (Lisanslı tek tesis)

Çizelge C.19- İlimizde (2012) Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı

Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	ÖTA Geçici Depolama Alanı		ÖTA İşleme Tesisi		İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
7	14	400	14	400	12,8135

Kaynak:

ÖTA Teslim Yerleri 2013

C.12. Tehlikesiz Atıklar

İlimizde Tehlikesiz Atık Toplama Ayırma Belgesi'ne sahip tek tesis Midyat İlçesinde bulunan Haşimoğlu Metal (Mesut ÇİÇEK)'dir.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

İlimizde Demir ve Çelik Sektörü ile ilgili faaliyet bulunmamaktadır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral bulunmamaktadır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde belediyelere ait faaliyette olan atıksu arıtma tesisi bulunmamakta olup, sanayi kuruluşlarına ait atıksu arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. A.Ş.'de ek yakıt olarak kullanılmaktadır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.13. Tıbbi Atıklar

İlimizde sterilizasyon tesisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla atıklar Gaziantep (Vesmed Medikal ve Tıbbi Ürünler Tic.ve San.Ltd.Şti.) ve Malatya (Kent Çevre Dönüşüm&Depolama &Sterilizasyon)'da bulunan sterilizasyon tesislerine gönderilmektedir.

Çizelge C.25- (2012) Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyonu/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu		Belediyenin	Yakma	Sterilizasyon	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Mardin	-	-	X	-	-	-	-	-	X	-	X	GAZİANTEP
Kabala	X	-	X	-	-	-	0.304	-	X	-	X	GAZİANTEP
Ortaköy												
Yalim	-	-	-	-	-	-	0,002	-	X	-	X	GAZİANTEP
Dargeçit	X	-	X	-	1	-	0,1	-	X	-	X	GAZİANTEP
Derik												
Kızıltepe	X	-	X	-	1	-	0,274		X	-	X	MALATYA
Mazıdağı	X	-	X	-	1	-	0,050	-	X	-	X	MALATYA
Midyat	X	-	X	-	1	-	0,026	-	X	-	X	GAZİANTEP
Nusaybin	X	-	X	-	1	-	2,8	-	X	-	X	MALATYA
Ömerli	X	-	X	-	1	-	0,0064 8	-	X	-	X	GAZİANTEP
Savur												
Yeşilli	-	X	X	-	1	-	0,200	-	X	-	X	GAZİANTEP

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı "adet" olarak belirtilecektir.

Kaynak:

İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları 2013

Çizelge C.26- İlimizdeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	-	-	-	-	240	270

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.14. Maden Atıkları

İlimizde maden atıkları konusunda çalışma yapılmamıştır.

Kaynak:

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2013

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizin yaşanabilir sit şehri olması nedeni ile ulaşım için yapıların yıkılması mümkün olmamakta ve bu neden ile çöp toplama araçları ara sokaklara girememektedir. Mardin ilinde katı atıklar mevcut imkanların el verdiği ölçüde çöp konteynırları ve belediyece kullanılan biriktirme yerlerinde ara depolandıktan sonra düzenli depolama alanında bertaraf edilmektedir. Ancak evsel atıkların ara depolanmasında kullanılan ekipmanlar da yetersiz kalmakta, katı atıkların bertaraf işlemi başlangıç aşamasında sekteye uğramakta ve bu durum atıkların yönetimini olumsuz olarak etkilemektedir.

Bazı ilçelerde toplanan çöpler yerleşim alanlarının yakınlarında ve yol kenarlarında seçilen yerlerde düzensiz olarak depolanmaktadır. Depolanan bu çöplerin yanması sonucu oluşan duman hem hava kirliliğine neden olmakta hem de önemli bir trafik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Atıkların düzensiz ve bilinçsizce depolanması sonucunda ciddi bir çevre kirliliği oluşmaktadır. Toplanan atıklar gerektiği şekilde bertaraf edilememekte, oluşan atıkların geri dönüşüm için ayrıştırılması çok az ve sağlıksız şekilde yürütülmektedir.

İlimizden kaynaklanan evsel kaynaklı atıklar kaynağında ayrıştırma ve geri kazanıma uğramadan, birlikte depolanmakta, atık yağlar ve diğer tehlikeli atıkların ise lisanslı tesislerce bertarafı sağlanmaktadır. İlimizde atık yağ geri dönüşümü konusunda Gülbahar Kimya Petrol Ürünleri İnş. Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti. (Nusaybin), Öz Baday Petrol Ürn. İnş. Nak. Tar. San. Tic.Ltd.Şti. (OSB) bazı tehlikeli atıkların bertarafı konusunda ise yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. A.Ş. işletmeleri faaliyet göstermektedir.

Mevcut imkanlar dahilinde, İlimizde oluşan tüm atıkların mevzuata uygun olarak bertarafı ve geri kazanımına yönelik çalışmalar ilgili birimlerce yürütülmekte olup çalışmaların koordinasyon ve denetimi İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülmektedir.

Kaynak

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013

Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

İlimizde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında herhangi bir tesis veya işletme olmadığından bu kapsamda konu hakkında elimizde bilgi/belge bulunmamaktadır.

Çizelge Ç.1 – İlimizdeki (...) Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı(Kaynak, yıl)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	
Üst Seviye	
TOPLAM	

C.2. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Ormanlar ve Milli Parklar

Mardin İli ormanlarının genel görünüşü aşağıdaki gibidir;

Normal Baltalık	:12.376,0 Ha.
Bozuk Baltalık	:112.066,5 Ha.
Toplam Ormanlık Saha	:124.442,5 Ha.
Açık Saha	:771.985,5 Ha.
Toplam Genel Saha	:896.428,0 Ha.

İlimizde Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Parkları gibi koruma alanları bulunmamaktadır.

D.2. Çayır ve Mera

Toplam 896.428,0 hektar olan ilimizde çayır ve meraların kapladığı alan 115.447 hektardır.

D.3. Sulak Alanlar

İlimiz sınırları içerisinde tescil edilmiş sulak alan bulunmamaktadır.

D.4. Flora

Güneydoğu Anadolu Bölgesi bitki türü sayısı bakımından zengindir. İlimizde bulunan zengin flora varlığı çeşitli nedenlerden dolayı tehdit altındadır. Bu tehditleri şöyle sıralayabiliriz;

- 1-Zirai mücadele ilaçlarının bilinçsizce kullanılması,
- 2-Tarla açılması,
- 3-Baraj ve gölet yapımı nedeniyle bazı bitki türlerinin su altında kalması,
- 4-Aşırı ve kontrolsüz otlatma,
- 5-Betonlaşma ve yeşil alanlarını yok edilmesi,
- 6-Sanayi tesisleri atıkları,
- 7-Hava ve su erozyonu,
- 8-Barajlar nedeniyle ekosistemde oluşan değişiklikler.

D.4.1. İlimizde Bulunan Bitki Türleri

<i>Nigella segetalis</i>	Çörekotu
<i>Adonis Aleppica</i>	Kan
Damlası	
<i>Fumaria microcarpa</i>	Şahtere
<i>Eruca sativa</i>	Yabancı Turp
<i>Aethionema cameum</i>	---
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Çoban çantası
<i>Aubrieta parviflora</i>	---
<i>Hesperis rupestris</i>	---
<i>Eryssimum smymaeum</i>	---
<i>Alliaria petiolata</i>	---
<i>Helianthemum salicifolium</i>	---
<i>Polygala pruniosa</i>	---
<i>Arenaria leptocladus</i>	---
<i>Minuartia hybrida</i>	---
<i>Cerastium dichotomum</i>	---
<i>Silene longipetala</i>	
Nakıl <i>Silene dichotoma</i>	
Nakıl <i>Herniaria Hirsuta</i>	---
<i>Habrosia spinulifolia</i>	---
<i>Rume patientia</i>	---
<i>Hypericum retusum</i>	Binbirdelik
otu	
<i>Linum strictum</i>	Keten
<i>Geranium rotundifolium</i>	Turna Gagası
<i>Haplophyllum bubaumi</i>	---
<i>Astragalus camptoceras</i>	Geven
<i>Astragalus angustiflorus</i>	Geven
<i>Astragalus clavatus</i>	Geven
<i>Cicer echinospermum</i>	---
<i>Vicia sativa</i>	Fig
<i>Lens orientalis</i>	---
<i>Lathyrus sativus</i>	Mürdümük
<i>Pisum sativum</i>	---
<i>Ononis spinosa</i>	---
<i>Trifolium physodes</i>	Üçgül
<i>Trifolium stellatum</i>	Üçgül
<i>Trigonella crassipes</i>	---
<i>Medicago lupulina</i>	Yonca
<i>Medicago coronata</i>	Yonca
<i>Medicago rigidula</i>	Yonca
<i>Lotus corniculatus</i>	---
<i>Coronilla scorpioides</i>	---
<i>Hippocrepis unisiliuosa</i>	---
<i>Onobrychis caput-galli</i>	---

<i>Potentilla recta</i>	Beşparmak Otu
<i>Agrimonia repens</i>	---
<i>Sedum caespitosum</i>	Taşkıran
<i>Myrrhoides nodosa</i>	---
<i>Bunium microcarpum</i>	---
<i>Tordylium aegyptiacum</i>	---
<i>Torilis leptophylla</i>	---
<i>Galium mite</i>	---
<i>Galium canum</i>	---
<i>Cruciata taurica</i>	---
<i>Scabiosa calocephala</i>	---
<i>Filago pyramidata</i>	---
<i>Antemis tinctoria</i>	Papatya
<i>Anthemis iedemanniana</i>	Papatya
<i>Achillea aleppicca</i>	---
<i>Cousinia aintabensis</i>	---
<i>Centaurea triumfettii</i>	Peygamber Çiçeği
<i>Crupina crupinastrum</i>	---
<i>Scorzonera semicana</i>	---
<i>Trogopogon longirostris</i>	Yemlik
<i>Crepis sancta</i>	---
<i>Campanula reuterana</i>	Çan Çiçeği
<i>Legousia speculum-veneris</i>	---
<i>Convolvulus betonicifolius</i>	Kahkaha Çiçeği
<i>Myosotis ramosissima</i>	Unutma beni
<i>Paracarym hirsutum</i>	---
<i>Echium italicum</i>	---
<i>Onosma orientale</i>	---
<i>Anchusa aucheri</i>	---
<i>Alkanna trichophila</i>	---
<i>Hyoscyamus aureus</i>	Banotu
<i>Verbascum laetum</i>	Sığırkuyruğu

Türkiye Bitkileri Veri Tabanı (TUBVET)'e göre Mardin ili sınırları içinde 51 adet endemik bitki türü bulunmaktadır. Bu türlerden 10 tanesi Mardin İline ait lokal endemik türlerdir.

D.4.2.Mardin İl Sınırları İçinde Yer Alan Endemik Bitki Türleri

<i>Acantholimon venustum var assyriacum</i>	Kirpi dikenini
<i>Aethionema froedinli</i>	---
<i>Ajuga vestita</i>	Kısamahmut otu
<i>Alkanna trichophila var mardinensis</i>	---
<i>Allium armenioides</i>	Yabani

soğan <i>Allium sivasicum</i>	Yabani
soğan <i>Allium variegatum</i>	Yabani
soğan <i>Allium endelboanum</i>	Yabani
soğan <i>Asperula stricta</i> subsp. <i>latibracteata</i>	Yapışkan
otu <i>Asphodelina damascena</i> subsp. <i>gigantea</i>	Çiriş otu
<i>Astragalus cadmicus</i>	Geven
<i>Astragalus mardinensis</i>	Geven
<i>Astragalus veillaris</i>	Geven
<i>Astragalus ylobasis</i> var. <i>angustus</i>	Geven
<i>Centaurea davisii</i>	Peygamber
çiçeği <i>Centaurea stapfiana</i>	Peygamber
çiçeği <i>Cicer reticulatum</i>	Yabani nohut
<i>Convolvulus galaticus</i>	Kahkaha çiçeği
<i>Cousinia eriocephala</i>	---
<i>Crataegus aronia</i>	Alıç
<i>Eremopoa mardinensis</i>	---
<i>Fumaria boissieri</i>	---
Şahtere <i>Heliotropium ferrugineogriscum</i>	---
<i>Hyacinthella siirtensis</i>	
Sümbül <i>İris nectarifera</i> var. <i>mardinensis</i>	Süsen
<i>İris nectarifera</i> var. <i>nectarifera</i>	Süsen
<i>İsatis mardinensis</i>	Çivi
otu <i>Johrenia dichotoma</i> subsp. <i>sintenisii</i>	---
<i>Linaria confertiflora</i>	Nevruz otu
<i>Malabaila lasiocarpa</i>	---
<i>Muscari dicolor</i>	Misk
soğanı <i>Onosma bonmuelleri</i>	Havacıva
<i>Onosma isauricum</i>	Havacıva
<i>Onosma mutabile</i>	Havacıva
<i>Onosma procerum</i>	Havacıva
<i>Ophrys bornmuelleri</i> subsp. <i>canduchorum</i>	---
<i>Papaver clavatum</i>	Gelincik
<i>Primula davisii</i>	Çuha
çiçeği <i>Scutellaria orientalis</i> subsp. <i>haussknechtii</i>	Kaside
<i>Secale cereale</i> var. <i>ancestrale</i>	Çavdar
<i>Serratula oligocephala</i>	---
<i>Silene brevicaulis</i>	Nakıl
<i>Stachys baytopiorum</i>	Karabaş
<i>Stachys megalodonta</i> subsp. <i>mardinensis</i>	Karabaş
<i>Stachys menthoides</i>	Karabaş
<i>Teucrium paederotoides</i>	Yer
meşesi <i>Veronica macrostachya</i> subsp. <i>mardinensis</i>	Yavşan
otu <i>Veronica orientalis</i> subsp. <i>nimrodi</i>	Yavşan
otu <i>İedemanniana orientalis</i>	---

D.4.3.Mardin İli Sınırları İçinde Var Olan Lokal Endemik Bitkiler

Allium armenioides
Allium endelboanum
Centaurea davisii
çiçeği Cicer reticulatum
Eremopoa mardinensis
Fumaria boissieri

Yabani soğan
Yabani soğan
Peygamber
Yabani nohut

Karabaş

D.5. Fauna

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde fauna üzerine yapılan çalışmalar yeterli değildir. Muhtelif habitatlarda da tespit edilen türlere ilaveten, literatür çalışmaları ve bölgede yaşayanlardan elde edilen bilgiler fauna envanteri içinde incelenmiş ve listeler halinde verilmiştir.

D.5.1.Memeli Fauna Türleri

LATİNCE ADI	TÜRKÇE ADI
<i>Lepus europaeus</i>	Yaban Tavşanı
<i>Orytolagus cuniculus</i>	Ada Tavşanı
<i>Martes martes</i>	Sansar
<i>Sus scrofa scrofa</i>	Yaban Domuzu
<i>Canis aureus</i>	Çakal
<i>Vulpes Vulpes</i>	Tilki
<i>Hyaena hyaena</i>	Sırtlan
<i>Capra aegagrus</i>	Yaban
<i>Canis Lupus</i>	Kurt
<i>Ursus arctos</i>	Ayı
<i>Meles meles</i>	Porsuk
<i>Mustela nivalis</i>	Gelincik
<i>Sciurus anomalus</i>	Anadolu Sincabı

D.5.2.Kuş Türleri

LATİNCE ADI	TÜRKÇE ADI	RED DATA	BERN
<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl Şahin	A2	III
<i>Circus cyaneus</i>	Mavi Doğan	A3	II
<i>Alauda arvensis</i>	Tarla Kuşu	-	II
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	-	-
<i>Charadrius hiaticula</i>	Yağmur Kuşu	B2	II
<i>Emperiza cia</i>	Kaya kiraz Kuşu	A2	II
<i>Oenante finschii</i>	Kaya Kuyrukkakanı	B2	II
<i>Pica pica</i>	Saksağan	-	-
<i>Serinus pussilus</i>	İskete	-	III
<i>Streptopelia senegalensis</i>	Küçük Kumru	A2	II
<i>Accipiridae</i>	-	-	-
<i>Pernis apivorus</i>	Arı Şahini	A3	III
<i>Elanus caeruleus</i>	Karaomuz	B2	III
<i>Milvus migrans</i>	Kara çaylak	A4	III
<i>Milvus milvus</i>	Kızıl çaylak	B3	III
<i>Aegyptius monachus</i>	Kara akbaba	A2	III
<i>Accipiter gentilis</i>	Çakır kuşu	A3	III
<i>Accipiter nisus</i>	Doğu Atmacası	A4	III
<i>Buteo logopus</i>	Paça Şahin	A3	III
<i>Auila nipalensis</i>	Step Kartalı	AI.2	II
<i>Auila rapa</i>	Bozkır Kartalı	AI.2	III

Hieraaetus fasciatus	Atmaca Kartalı	AI.2	III
Hieraaetus fasciatus	Atmaca Kartalı	AI.2	III
Falconidae	-	- B2	- II
Falco columbaris	Bozdoğan	- A2	- III III
Phasianidae	-	A2	III III III
Alectoris graeca	Taş Kekliği Kınalı	A2	- III II
Alectoris chucar	Keklik Kum Kekliği	A2	- II III
Ammoperdi griseogularis	Çileklik Bildirem	A3	- III III
Perdi perdi Coturni	-	A4	- III III
coturni Pteroclididae	Bağırtlak	- A1.2	
Pterocles orientalis	Paçalı Bağırtlak	A1.2	
Syrhaptus paradous	-	-	
Columbidae Columba	Kaya Güvercini Mavi	-	
livia Columba oenas	Güvercin	-	
Columba palumbus	-	-	
Cuculidae	Tepeliguguk	A4	II
Clamator glandularis	Peçeli Baykuş	A2	II
Tytonidae	Çizgili Beykuş	A3	-
Tyto alba	Puhu	A1.2	II
Stigididae	İshak Kuşu	A3	II
Otus brucei	Kukumav	A3	II
Bubo Bubo	Çobanaldatan	A2	II
Otus scops	Ebabil	A4	III
Athene noctua	Boz sağan	A3	II
Caprimulgidae	Arıkuşu	A4	III
Caprimulgus europaeus	Gökkuzgun	A2	II
Apodidae	İbibik	A2	II
Apus apus	Yeşil Ağaçkakan	A2	II
Apus pallidus	Orman Ağaçkakan	A3	II
Meropidae	Aksırtlı Ağaçkakan	A2	II
Merops apister	Çöl Toygarı	A3	III
Coraciidae	Oğlak Toygarı	-	II
Coracias garrulus	Dağ Toygarı	-	II
Upupidae	Tarla Kuşu	A3	II
Upupa epops	Tepeli Toygar	-	III
Picidae			
Picus viridis			
Deno rocopus major			
Dendrocopus leucotos			
Alaudidae			
Ammomanes deserti			
Melanocorypha bimaculata			
Melanocorypha calandra			
Calandrella rufescens			
Galerida cristata			

Alauda arvensis	Toygar	-	III
Motacillidae			
Anthus pratensis	İncirkuşu (Çayır)	-	II II II
Anthus cervinus	İncirkuşu Kuyruksallayan	-	
Motacilla flava		-	
Troglodytes	Çit kuşu Dağbülbulü	- A3	II II II
Troglodytes troglodytes			II
Prunellidae Prunella	Çalı Bülbülü		
modularis Turdidae	Buğdaycıl	-	II II II II
Certotrichas galactotes			II III III
Luscinia svecica	Taş Bülbülü		
İrania gutturalis	Taş Kuşu	-	
Saicola toruata			
Oenanthe isabellina	Boz Kuyrukkakan	-	
Monticola saatalis	Kayaardıcı Boğmaklı		
Turdus turuatus	ardıçkuşu Karatavuk	-	
Turdus merula Turdus	Öter Ardiç	-	
philomeus Sylviidae		-	
Prinia gracilis	Sürmeli Çalıkuşu	-	II
Hippolais languida	Dağ Mukalidi	-	II
Sylvia mystacea	Ötleğen	-	II
Sylvia rueppelli	Karaboğaz Ötleğen	-	II
Sylvia atricapilla	Karabaş Ötleğen	-	II
Phylloscopus bonelli	Söğütbülbulü	-	III
Regulus regulus	Çalıkuşu	-	II
Muscicapidae			
Ficedula semitoruata	Sinekkapan	-	II
Ficedula hypoleuca	Kara Sinekkapan	-	II
Certhiidae			
Certhia familiaris	Ormantırmaşık Kuşu	-	II
Laniidae			
Lanius ecubitor	Çekirge Kuşu	-	III
Lanius Senator	Kızılbaşlı Çekirge	-	III
Corvidae			
Garrulus glandularis	Alakarga	-	-
Pica Pica	Saksağan	-	-
Pyrrhocora Pyrrhocora	Dağ Kargası	-	II
Corvus Frugilegus	Ekin Kargası	-	-
Corvus cora	Kara Karga	-	III
Stumidae			
Sturnus vulgaris	Sığırcık	-	-
Passeridae			
Passer domesticus	Serçe	-	-
Passer montanus	Dağ Serçesi	-	III
Petronia brachydactyla	Taş Serçesi	-	III
Petronia petronia	Kayalık Serçesi	-	II
Montrifringilla nivalis	Kar Serçesi	-	II

Fringillidae				
Fringilla montrifringilla	Dağ ispinozu	-	III	
Carduelis flavirostris	Keten Kuşu	A3		II
Rhodopechys sanuinea	Kızılsakrak	-		
Bucanetes githagineus	Çöl Şakrığı	-		
Carpodacus erythrinus	Karmenşakrığı	-		
Carpodacus rubicilla	Kayaşakrığı	-		
Emberizidae				
Emberiza citrinella	Sarı Kiraz Kuşu	-		
Emberiza cineracea	Boz Kiraz Kuşu	-		

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Mardin İlinde tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiat koruma alanları sahaları bulunmamaktadır.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Doğanın tahrip edilmemesi, kendine özgü kaynak değerlerini yitirmemesi için yürürlüğe konan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu hükümleri doğrultusunda belirlenen doğa koruma alanlarının yasal tanımları;

Milli park ; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını,

Tabiat parkları ; bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenmesine uygun tabiat parçalarını,

Tabiat anıtı ; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını,

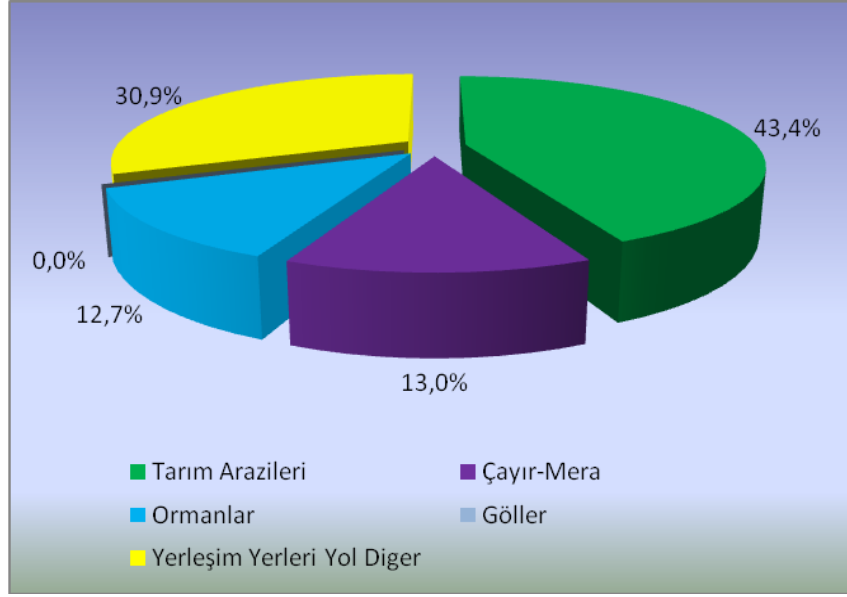
Tabiatı koruma alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş, ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade etmektedir.

Kaynaklar

- 1- Orman Ve Su İşleri İl Şube Müdürlüğü, 2012
- 2- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- 3- Çevre Durum Raporu, 2011
- 4- Mardin Orman İşletme Müdürlüğü,2012

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

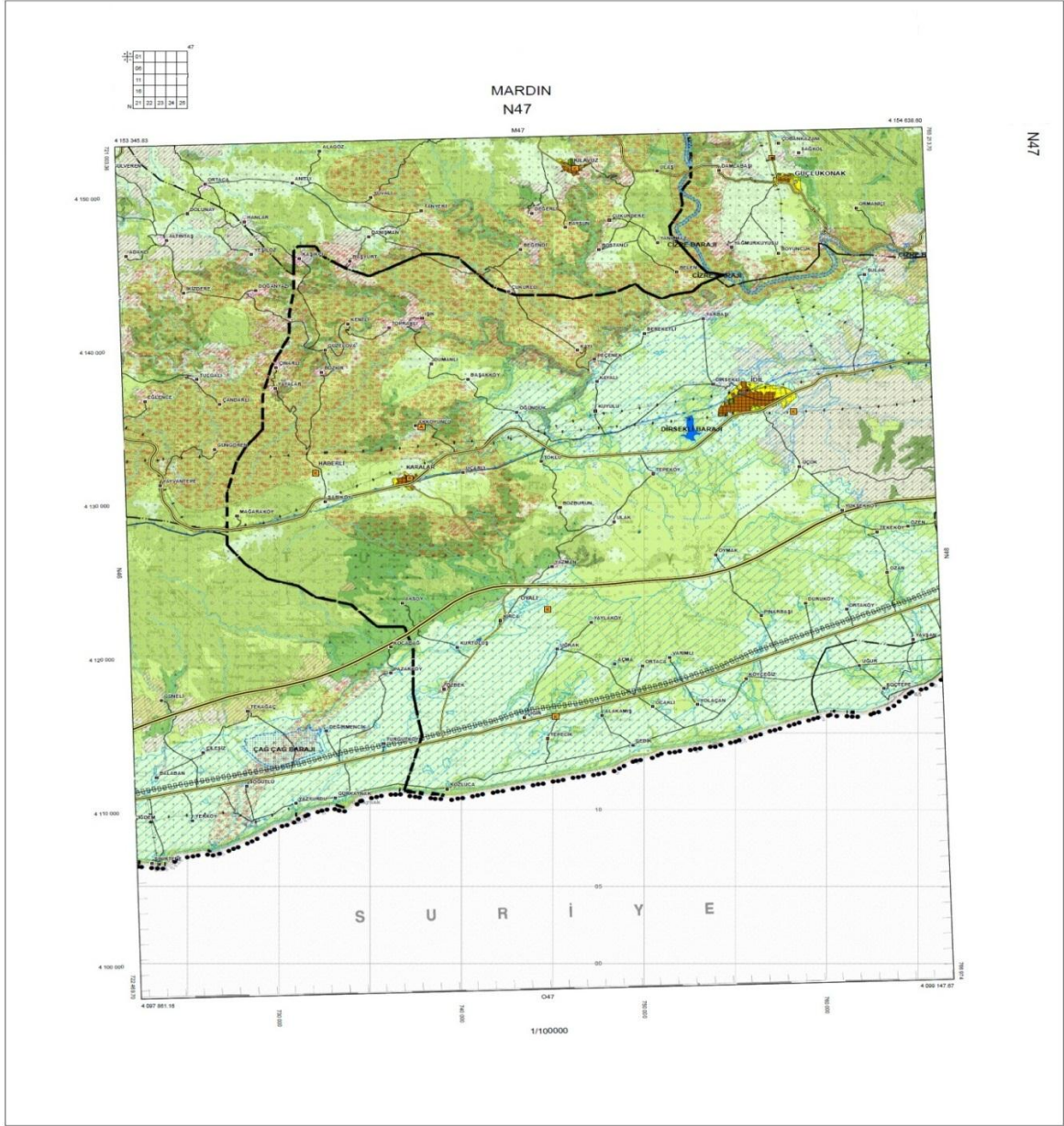
Grafik E.1 – İlimizin (2012) Yılı Arazi Kullanım Durumu
(Mardin Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2013)

Çizelge E.1 – (2012) Yılı İlimizin Arazilerinin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması(Kaynak, yıl)

Arazi SINIFI	Alanı (ha)	(%)
1. Sınıf Araziler		
2. Sınıf Araziler		
3. Sınıf Araziler		
4. Sınıf Araziler		
5. Sınıf Araziler		
6. Sınıf Araziler		
7. Sınıf Araziler		
8. Sınıf Araziler		
TOPLAM		

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre düzeni planı

Harita E1: Mardin 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

07/09/2012 tarihinde onaylanan “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı”na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamı’nın 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur’u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde tarım toprakları Nusaybin Ovası, Mardin Ovası ve Kızıltepe Ovası ile ormanlık arazi, dere ve çayların vadilerinden oluşmaktadır. Bu toprakların büyük bir bölümü akarsuların taşıdığı

alüvyonlarla kaplıdır. Toplam tarım alanının %9'unun üstünde olan kısmı dağlık ve tepelik alanlarda yayılmış haldedir. Arazilerin büyük bir bölümünde topraklar kahverengi orman toprakları, kırmızı kahverengi topraklar ve alüvyal topraklardır. Yağışlardan sonra toprak yüzeyi 4 – 5 cm kalınlığında bir kabuk bağlar. Ancak bu kabuklar kolaylıkla parçalanarak tanecikli bir hal alır. Kireç oranları iyi niteliklidir.

İlimizde en yaygın sorun su erozyonudur. Erozyondan çok az etkilenen veya hiç etkilenmeyen alanlar; alüvyon topraklarından oluşan taban araziler ve kolüvyal topraklar düze yakın ve hafif eğimli alanlarda görülür. Bu araziler diğer arazi tipleri ve su yüzeyleri dışındaki toprakların yaklaşık %25 ini oluşturmaktadır.

Orta derecede erozyona uğramış topraklar ise toplam arazinin %18.7 'lik bölümünü oluştururlar. Orta derecede erozyon çoğunlukla hafif, orta dik eğimlerde ve orta derin topraklarda görülmektedir.

Kaynaklar

ve Mardin İmar ve Planlama Şube Müdürlüğü
-Çevre Durum Raporu 2011.

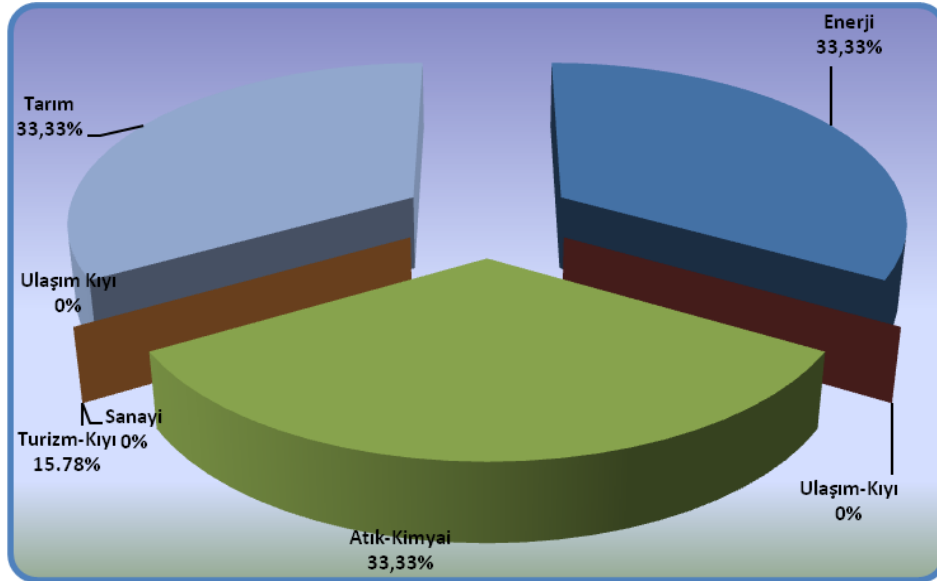
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. ÇED İşlemleri

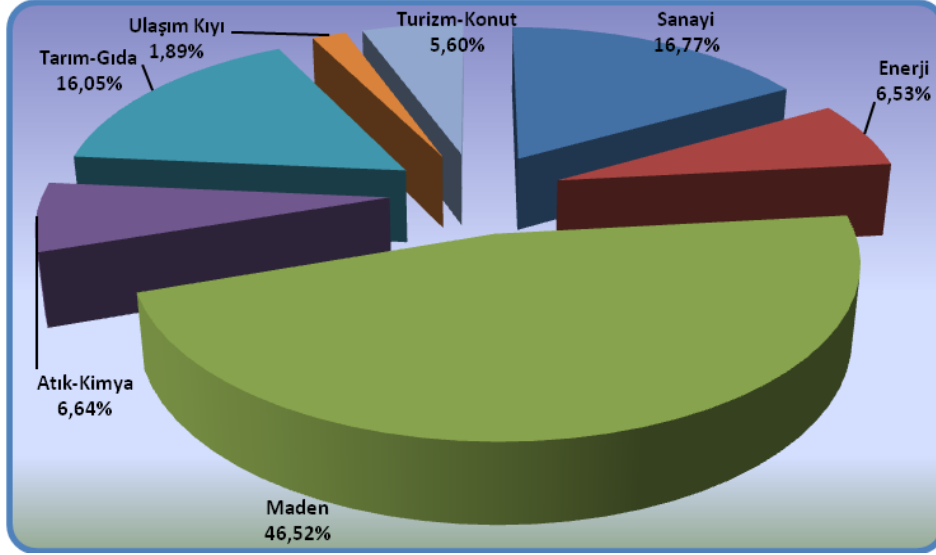
Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında ÇŞİM tarafından verilen Ek-2 Listesi ÇED Gereklidir ya da Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları.

Çizelge F.1 – İlimizde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından (2012) Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	4	3	3	0	0	19
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	1	1	0	0	3

Grafik F.1 – İlimizde (2012) Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

Grafik F.2 – İlimizde (2012) Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

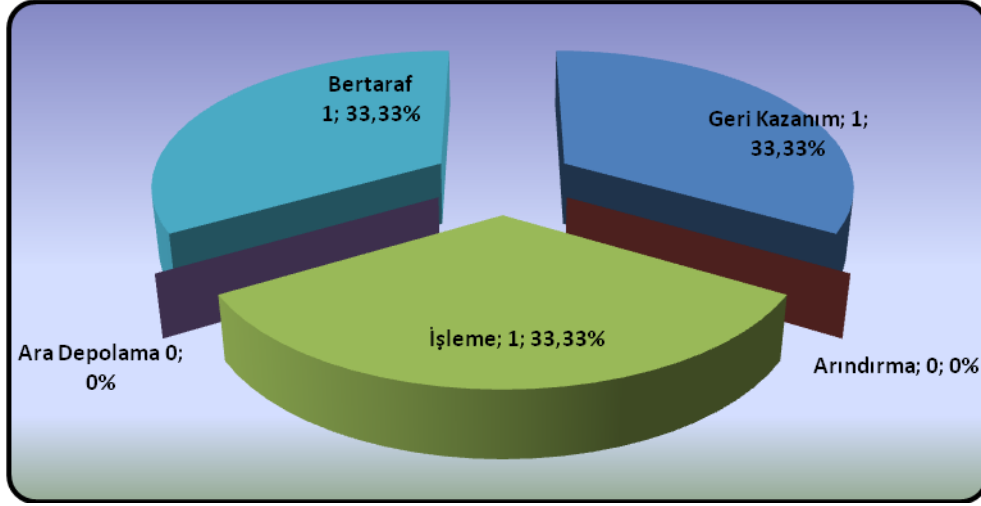
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Yönetmelik kapsamında verilen geçici faaliyet belgeleri, red edilen geçici faaliyet başvuruları, çevre izni ve çevre izni ve lisansı belgeleri, red edilen çevre izni/lisansı başvuru sayıları.

Çizelge F.2 – İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	13	14
Çevre İzini	1	5	6
Lisans	2	0	2
TOPLAM	3	18	21

Grafik F.5- İlimizde (2012) Yılında Verilen Lisansların Konuları (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde daha çok madencilik faaliyetleri yapılmakta olup buna bağlı olarak da ağırlıklı olarak hava (emisyon) konulu çevre izni alınmaktadır. Madencilik faaliyetinden sonra atık kimya faaliyetleri yapılmaktadır.

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

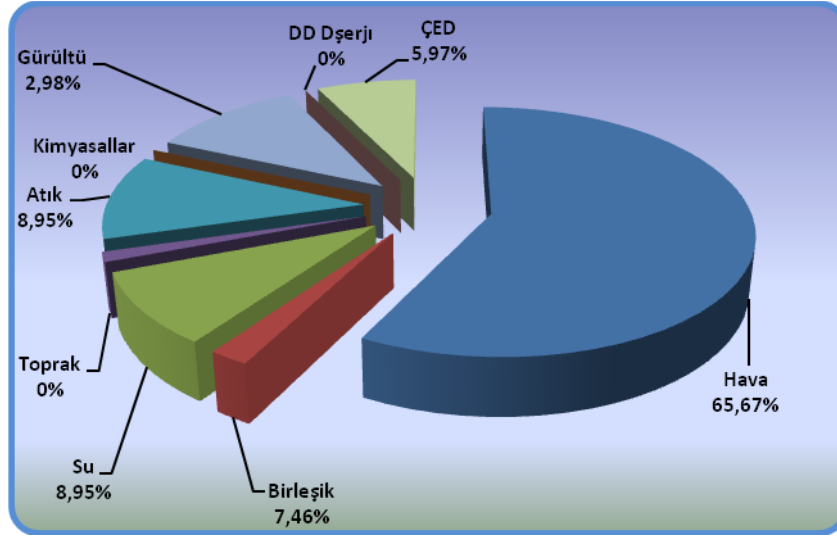
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalımsızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

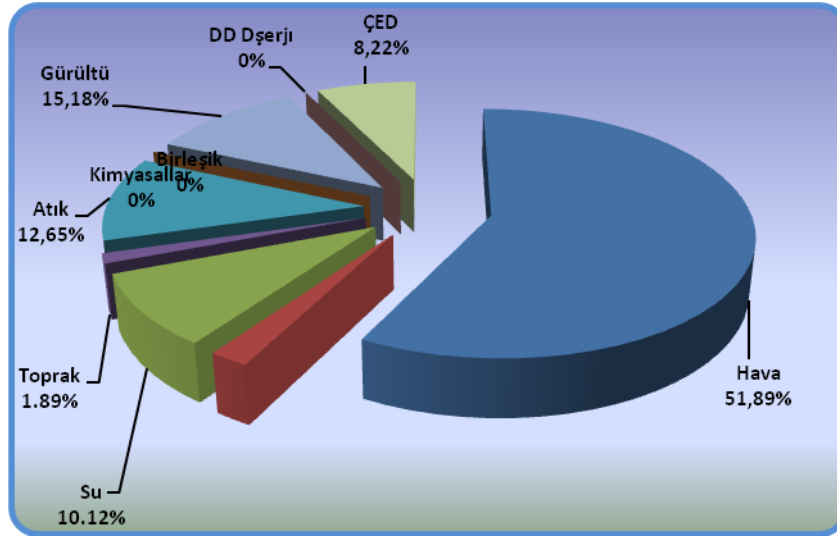
Çizelge G.1 -İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı(Kaynak, yıl)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı denetimler	5	44	6	0	6	0	2	0	4	2	69
Ani (plansız) denetimler	0	82	16	3	20	0	24	0	13	20	111
Genel toplam	5	135	22	3	26	0	26	0	17	22	180

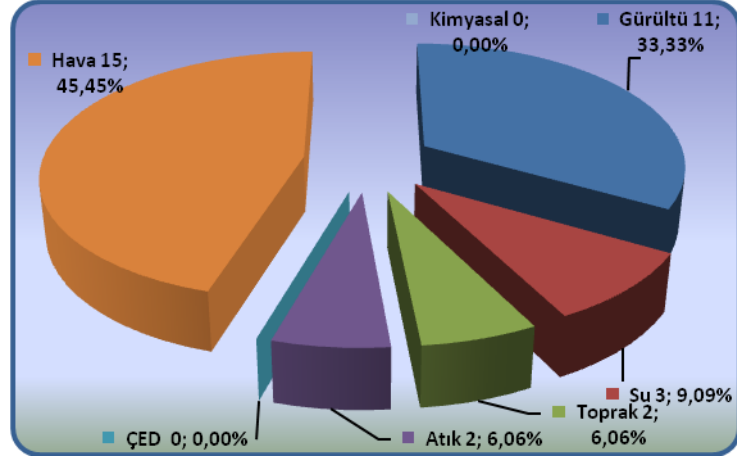

Grafik G.1 - İlimizde ÇŞİM Tarafından (2012) Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

Grafik G.2 – İlimizde ÇŞİM Tarafından (2012) Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

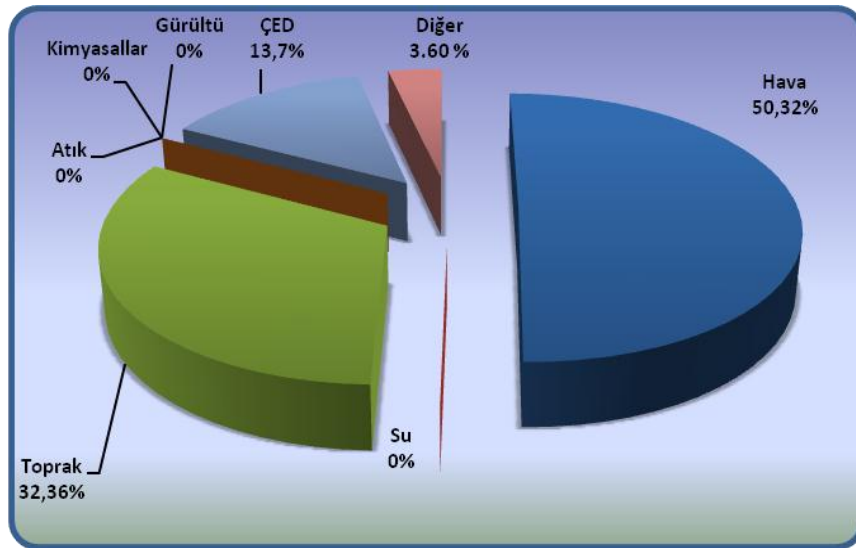

Grafik G.5 – İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.3 – İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	57.683,00	0	37.096,00	0	0	0	15.705,00	4.134,00	114.618,00
Uygulanan Ceza Sayısı	38	0	1	0	0	0	1	7	47

Grafik G.6 – İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlde tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Gerçekleştirilen denetimler sonucunda yukarıda yer alan grafiklerle de belirtildiği gibi daha çok motorlu taşıtlardan kaynaklı (egzoz) hava kirliliğinden idari yaptırım uygulanmaktadır.

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

UYGULAMALI EĞİTİM PROJESİ:

Milli Eğitim Bakanlığı ile Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın mütabakatı ile yürürlüğe giren Uygulamalı Eğitim Projesi kapsamında 2012-2013 eğitim/öğretim yılında 19 okulda Çevre Bilinci konulu eğitim verilmiştir.

ÇEVRE BİLİNCİ EĞİTİMİ İLE İLGİLİ SEMİNER:

13-14-15 Haziran 2012 tarihlerinde DİKA (Dicle Kalkınma Ajansı) ile İl Müdürlüğümüzün Katkılarıyla 3 gün boyunca Müdürlüğümüz Personeline Çevre Bilinci ile ilgili eğitim semineri verilmiştir. Seminerde Çevre Kirlenmesi , Enerji ve Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği Konularında eğitim verilmiştir.

5 HAZİRAN DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ ETKİNLİKLERİ:

Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü olarak 5 Haziran Dünya Çevre Günü Haftası kapsamındaki etkinliklerden; 4 Haziran 2012 günü İlimiz Artuklu Üniversitesi Artuklu Kültür Merkezi'nde Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü ve Çevre Bilincini Geliştirme Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Hamdi TEMEL tarafından "Çevre" konulu konferanslar verilmiş, Ömerli Vatan İlk Öğretim Okulu öğrencileri tarafından "Petman Dünya Anaya Karşı" konulu tiyatro gösterisi sergilenmiş, atık pil toplama yarışması düzenlenmiş dereceye giren ilk üç öğrenciye ödül öğrencilerin okullarına da "En Çevreci Okul" belgesi verilmesi, 1 Haziran 2012 Cuma Hutbesinde İl Müftülüğü'nün koordinasyonunda çevrenin önemine dikkat çekilmesi yönünde hutbe verilmesi, İlimiz Dargeçit İlçesi ile Sümer Beldesi Atıksu Arıtma Tesisi ve İlimiz Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi açılışı, İlimizde belli noktalara Dünya Çevre Günü ve önemini hatırlatıcı afişlerin asılması gibi etkinlikler yapılmıştır.

I. İL BAZINDA ÇEVRESEL GÖSTERGELER

1.GENEL 1.1. NÜFUS

NÜFUS			
GÖSTERGE: Nüfus artış hızı			
TANIM: Belirli bir dönemde, İl için nüfus büyüklüğünün ortalama yıllık artışıdır.			
Kaynak: TÜİK			
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990-2012 dönemi İl nüfus artış hızı (%), Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)			
Durum ve eğilimler:			
<hr/>			
YILLAR	NÜFUS (kişi)	(%)NÜFUSARTIŞ HIZI	NÜFUS YOĞUNLUĞU
1990	557.727	-	85
1997	654.278	17.31	85
2000	705.098	7.77	84
2007	745.778	5.79	85
2010	744.606	-1.06	82
2011	764.033	2.5	87
2012	773.026	1.05	88
Değerlendirme ve Sonuçlar :			
İlimiz 2011 yılı nüfus sayımı ölçümlerine göre toplam 764.033 kişilik nüfusu ile Türkiye nüfusunun %1,01'lik bölümünü barındırmaktadır. İlimiz yıllık nüfus artışı hızı, Türkiye ortalamasının altında kalmakta ve göç veren karakteri olduğu ve bu karakterini koruduğu görülmektedir.2011 ve 2012 yıllarına bakıldığında ise nüfus %1.05 lik bir artış göstermiştir.			

NÜFUS:		
GÖSTERGE: Kentsel nüfus oranı		
TANIM: Belirli bir tarihte kentsel alan olarak tanımlanmış 20.001 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranıdır.		
Kaynak: TÜİK		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990-2012 dönemi yıllık (1927, 1950 ve 1980 yılları da olacak şekilde) kırsal ve kentsel nüfus oranı (%),Türkiye geneli oranlarıyla karşılaştırılması		
Durum ve eğilimler:		
<hr/>		
TÜRKİYE İÇİN:		
YILLAR	KIRSAL NÜFUS ORANI	KENTSEL NÜFUS ORANI
1927	%75.8	%24.2

1950	%75	%25
1980	%56.1	%43.7
1990	%41	%59
2000	%35.1	%64.9
2010	%23.7	%76.2
2012	%22.73	%77.2

MARDİN İÇİN:

YILLAR	KIRSAL NÜFUS ORANI	KENTSEL NÜFUS ORANI
1980	%66	%34
1990	%55	%45
2000	%45	%55
2007	%43	%57
2008	%44	%56
2009	%63	%57
2010	%42	%58
2012	%41	%59

Değerlendirme ve Sonuçlar:

Ülkemizde 1990 yılında %59 olan kentsel nüfus oranı 2000 yılında %64.9'a yükselmiştir. Hızlı kentleşme ile Sosyal ve çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır. Plansız kentleşme ve gecekonduleşme ile hizmet sunumu bakımından sorunlu kentler oluşmuş ve çevre sorunları hızla büyümüştür. Ülkemizde artan kentsel nüfus oranına paralel olarak kentlerde yaşanan çevre sorunlarının da artması olasılığı vardır.

Yıllar itibariyle kentsel nüfus ve kırsal nüfus oranlarına bakıldığında 1990 yılından sonra kentsel nüfusun gittikçe arttığı ve buna bağlı olarak kırsal nüfusun azaldığı görülmektedir. u da kırdan kente göçün olduğunu gösteren bir sonuçtur. Kentleşme oranının gittikçe artması doğru bir kentleşme olmazsa ciddi şekilde sorunlara yol açabilmekte ve çarpık kentleşme gibi sonuçlar doğurabilmektedir.

Mardin ili değerlendirildiğinde de yıllarla kırsal nüfusun azaldığı ve kentsel nüfus oranının arttığı görülmektedir. Özellikle 2008 yılından sonra kırsal ve kentsel nüfus oranları arasındaki fark daha çok artmıştır. İldeki iş imkanları, eğitim olanakları kırdan kente göç etme sebepleri arasında sayılabilir.

SANAYİ**GÖSTERGE:** Sanayi Bölgeleri

TANIM: Sanayinin belli alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek gibi amaçlarla mal ve hizmet üretim bölgeleri olarak hizmet sunmayı amaçlayan organize sanayi bölgeleri vb. sanayi bölgelerinin sayısının, toplam alanlarının ve ildeki planlı sanayileşme oranının zaman serisinde ifade edilmesidir.

Kaynak: Sanayi İl Müdürlükleri, İl Sanayi Odası

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde bulunan sanayi kuruluşlarının sayısı, sektörlerine göre sanayi bölgelerinin (Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri İhtisas Bölgesi ilan edilmiş alanlar, Büyük Sanayi Siteleri vb.) sayısı, kapasitesi, alanı (ha), OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının ildeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı (%)

Durum ve eğilimler:

İlimizde Bulunan Sanayi Kuruluşlarının Sayısı	445
---	-----

SEKTÖRLERİNE GÖRE SANAYİ BÖLGELERİNİN SAYISI:

	SEKTÖR (OSB, Küçük Sanayi Sitesi, Büyük Sanayi Sitesi)
SAYISI	OSB:2 (2. OSB Yapım aşamasında) KSS:3
KAPASİTESİ	KSS İş Yeri Sayısı:544
ALANI (ha)	1.OSB:341 ha 2.OSB: 104 ha KSS:30 ha

OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısı	İldeki tüm sanayi kuruluşlarının sayısı	Oran (%)
182	404	45

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizin gelişmesine katkı sağlamak ve düzenli bir yapılaşma üzere, 1976 yılında Mardin-Kızıltepe arasındaki bölgede inşaat faaliyetlerine başlayan Mardin Organize Sanayi Bölgesi 1992 yılında hizmete girmiştir. Tabloda belirtildiği üzere 2. OSB ise yapım aşamasındadır. Bunun yanı sıra ilimizde 3 adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. İldeki tüm sanayi kuruluşlarının sayısı OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısına oranlandığında % 45 gibi bir orana rastlanılmaktadır. İlimizde muhtelif iş koşullarında faaliyet gösteren küçük Sanayi Sitesi olan Mardin Merkez küçük sanayi sitesinin 1. bölümü 1984 yılında tamamlanarak 190 adet iş yeri ile faaliyete geçmiştir. Bu bölüm şu anda faal durumdadır ve 544 iş yeri ile faaliyetine devam etmektedir.

1.2. SANAYİ**SANAYİ****GÖSTERGE:** Madencilik**TANIM:** Bu gösterge, İilde yer alan farklı ruhsatlandırma grubuna göre verilen bir yılda kayıt altına alınmış maden ocakları, zenginleştirme tesisleri ve depolama alanlarının miktarının yıllara göre değişimini gösterir.**Kaynak:** İl Özel İdare, MİGEM**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** Türlerine göre maden ocağı ve tesisi sayısı, alanları (ha) ve yıllara göre değişimleri (%),**Durum ve eğilimler;**

ŞİRKETİN ADI	FAALİYET KONUSU	YILI	RUH.ALANI	İZİN ALANI
ŞİMŞEK İNŞ.NAK.	II.GRUP KALKER	2010	99.54	99.54
KANŞIRAY İNŞ.VE TİC.A.Ş.	II.GRUP KALKER	2010	98.77	98.77
KIZILTEPE BLD. BŞK.	II.GRUP KALKER	2010	9.95	9.95
KENAN YILMAZ	II.GRUP DOĞALTAŞ-MERMER	2010	96.06	96.06
KAYSAN NAK.PAZ.GIDA SAN.TİC.	IV.GRUP ALÇI TAŞI	2010	1475.5	1475.5
MİRMARY TURİZM GIDA NAK. TİC. SAN. LTD.ŞTİ.	II.GRUP KALKER	2010	99.31	99.31
METAL İNŞ. HAZIR BETON MAD. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	II.GRUP KALKER	2010	100	100
MARDİN ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.	I-B GRUP MADEN(KİLLİ KİREÇ TAŞI)	2010	45.59	4.16
DSİ 16.BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	II.GRUP KALKER	2010	43.66	43.66
DSİ 16.BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	II.GRUP KALKER	2010	13.68	13.68
BİPA İNŞ. MAD. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	KALKER OCAĞI VE KONKASÖR TESİSİ	2010	97	10
DUYAN MAD. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	IV. GRUP(KUVARS KUMU)	2010	167.68	31.25
EM-TAŞ YAPI İNŞ. LTD.	II.GRUP KALKER	2011	99.11	9.98

ŞTİ.					
ACS İNŞ. MAD. KİM.NAK. GIDA SAN. TİC. A.Ş.	II-A-KALKER-TAŞ OCAĞI	2011	99.75	99.75	
MURAT ÖLMEZ	II-A GRUP KALKER	2011	99.96	9.97	
DEMYOL İNŞ. VE TAAH. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.	I-A GRUBU KUM ÇAKIL ARİYET OCAĞI	2011	9.89	9.89	
SEYFETTİN ÖZMEN	II-A KALKER TAŞ OCAĞI	2012	100	10	
TMC MAZIDAĞI FOSFATLARI SAN. VE TİC.AŞ.	IV-A GRUP FOSFAT	2012	8149.49	4861.15	
NUHBABA TURZ. MAD. İNŞ. NAK. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	IV-A GRUP POMZA	2012	200	6.78	
MARDİN ÇİMENTO SAN. TİC. A.Ş.	I-B GRUP ÇİMENTO KİLİ	2012	48	24.85	
MARDİN ÇİMENTO SAN. TİC. A.Ş.	I-B GRUP ÇİMENTO KİLİ	2012	49.13	24.35	
ABDULLAH ÇETİN	II-B GRUP MERMER OCAĞI	2012	96.6	9.65	

Değerlendirme ve Sonuçlar:

Mardin genel olarak maden rezervleri incelendiğinde zengin bir il değildir. En fazla bulunan madenler incelendiğinde fosfat rezervi karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca ilimizde çok sayıda taş ocağı bulunmaktadır. Fosfat rezervlerinin değerlendirmesinde Mazıdağı ilçesinde bulunan TMC Mazıdağı Fosfatları San. Ve Tic. A.Ş. faaliyet göstermektedir. İlimizde bulunan çimento fabrikası, kireç fabrikası, diğer kırma eleme tesisleri bölgedeki madenleri değerlendirmektedir.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ**İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ****GÖSTERGE:** Sıcaklık**TANIM:** Gösterge, ildeki yıllık ortalama sıcaklık değişimi ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılmasını ifade etmektedir.**Kaynak:** Meteoroloji Genel Müdürlüğü**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** İl için 1970-2012 yılları arası yıllık ortalama sıcaklık değerleri (°C), Türkiye Ortalama Değerleri**Durum ve eğilimler:**

YIL	Türkiye Ort. Sıcaklık (°C)	Mardin Ort.Sıcaklık (°C)
1970	13,6	16,3
1971	13	15,6
1972	12,3	14,6
1973	12,6	15,6
1974	12,7	15,8
1975	12,8	16
1976	12,1	15,6
1977	13	16,2
1978	13,2	16,5
1979	13,7	16,7
1980	12,8	16,6
1981	13,5	16
1982	12,2	15
1983	12,4	15,6
1984	12,9	16
1985	12,9	16,1
1986	13,2	16,4
1987	12,6	16
1988	12,7	14,9
1989	13,1	16,7
1990	13	16,6
1991	12,8	16,2
1992	11,5	13,9
1993	12,4	15,4
1994	13,9	16,8
1995	13,2	16,4
1996	13,4	16,7
1997	12,6	15,6
1998	13,9	17,6
1999	14,2	17,6
2000	13,2	16,7
2001	14,3	17
2002	13,3	16,5
2003	13,3	16,4
2004	13,3	16,4
2005	13,4	16,8
2006	13,4	16,7
2007	13,8	16,6
2008	13,7	17,2
2009	13,9	16,4
2010	15,2	18,1
2011	13	16,1
2012	13,9	17,4

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Türkiye sıcaklık ortalaması ile Mardin sıcaklık ortalamaları incelendiğinde İlimiz yıllar itibariyle Türkiye sıcaklık ortalamalarının üzerindedir.

Güneydoğu Toroslar soğuk ve serin hava kütlelerinin İlimize ulaşmasını engeller. Bu nedenle kış mevsimi Doğu Anadolu bölgesindeki gibi soğuk geçmez

Tabloda görüldüğü üzere İlimizde yıllar itibariyle ölçülen en düşük sıcaklık ortalaması 11,5 °C'tır.

Yüksek sıcaklık ortalaması 18,1 °C'tır. İlimiz, güneşli gün çokluğu nedeni ile Türkiye'de güneşlenme değeri en çok olan illerin başında yer almaktadır. Ortalama güneşlenme süresi

8,03 saattir. İlimizde karasal-kontinental bir iklim egemen olduğundan yılda 4-5 ay kurak geçer. İlimizde, Mayıs ayında başlayan yüksek sıcaklıklar Ekim ve Kasım aylarına kadar sürer. Bu nedenle yıllık sıcaklık ortalamaları yüksektir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

GÖSTERGE: Yağış

TANIM: Birim alana düşen ortalama yağış miktarının zaman serisinde ifade edilmesidir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970-2012 yılları arası yıllık ortalama yağış miktarları (kg/m²)

Durum ve eğilimler:

YIL	Türkiye Ort. Yağış (mm)	Mardin Yağış Top.(mm)
1970	580,8	411,2
1971	633,8	737,4
1972	555,4	772,9
1973	525,5	427
1974	583,1	712,3
1975	655	666,4
1976	686,3	981,1
1977	550,5	524,6
1978	684,7	896,2
1979	680,3	759,4
1980	646,1	505,7
1981	759,4	878,6
1982	552,7	987,4
1983	661,2	630,4
1984	566,2	404,9
1985	607,3	744
1986	585,7	719
1987	704,5	1193,9
1988	759,1	993,3
1989	499,7	348,1
1990	507,8	343
1991	651,6	562,1
1992	580,5	658,1
1993	547,2	588,6
1994	649,9	856,3
1995	641,6	627,8
1996	687,4	869,9
1997	691	630,1
1998	709,9	462,2
1999	567,5	508,1
2000	585,3	525,7
2001	700	504,1
2002	637,1	449
2003	665,1	754,1
2004	614,1	667,6
2005	643	454,1

2006	610	763,2
2007	598,7	468,9
2008	498	247,6
2009	799,1	468,8
2010	711,5	318,2
2011	645	538,8
2012	700,6	750,5

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde yazlar kurak geçmekte, buna karşın kışları bol yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalamalar düşünülecek olursa yaz kuraklığına rağmen kışları fazla miktarda düşen yağış, yıllık yağış ortalamasının çok fazla düşmesini önlemektedir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ**GÖSTERGE:** Deniz suyu yüzey sıcaklığı**TANIM:** Bu gösterge, deniz suyu yüzey sıcaklığının 1975'ten bu yana yıllık değişimini ifade eder.**Kaynak:** Meteoroloji Genel Müdürlüğü**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** Denize kıyısı olan iller için 1975'ten bu yana uzun yıllar ortalama deniz suyu yüzey sıcaklığı değerleri (⁰C)**Durum ve eğilimler:** (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Veri formatı

	1975	.....	.....	.....	.....			2010	2011	2012
Yıllık Ortalama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

3.HAVA KALİTESİ**HAVA KALİTESİ****GÖSTERGE:** Hava Kirleticileri**TANIM:** Bu gösterge; havadaki SO₂ ve PM₁₀ konsantrasyon miktarını göstermektedir. (SO₂ yakıtların doğal olarak yapısında bulunan kükürt bileşiklerinin yanma esnasında açığa çıkmasıyla oluşan kirlenici, boğucu, renksiz ve asidik gazdır. Partikül maddeler, gaz halindeki emisyonların kimyasal dönüşümü ve yığın halinde şekillenmesi ile oluşur. 5-10 mikrometre çaplı partiküller, asılı partikül olarak tanımlanır. Genel olarak heterojen karışımları içerir ve karakteristikleri bir yerden bir başka yere önemli değişiklik gösterir. Çapı 10 mikrometre altındaki partiküller maddelere PM₁₀ denir.)**Kaynak:** Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** İlde oluşan SO₂ ve PM₁₀ miktarları ortalamalarının yıllara göre değişimi ve yıllık olarak aşım gün sayısı değişimi (İldeki ölçüm istasyonlarının kurulma tarihinden itibaren)**Durum ve eğilimler:**

2010	SO2	PM10	ÖLÇ. İSTASYONU
OCAK	57	176	1
ŞUBAT	50	87	1
MART	30	112	1
NİSAN	12	74	1
MAYIS	6	70	1

İL ÇEVRE DURUM RAPORU

HAZİRAN	8	87	1
TEMMUZ	10	60	1
AĞUSTOS	14	78	1
EYLÜL	11	10	1
EKİM	11	111	1
KASIM	74	104	1
ARALIK	72	112	1
2011	SO2	PM10	ÖLÇ. İSTASYONU
OCAK	89	65	1
ŞUBAT	68	79	1
MART	86	68	1
NİSAN	13	112	1
MAYIS	5	67	1
HAZİRAN	8	82	1
TEMMUZ	4	53	1
AĞUSTOS	7	98	1
EYLÜL	10	67	1
EKİM	16	75	1
KASIM	37	50	1
ARALIK	67	90	1
2012	SO2	PM10	ÖLÇ. İSTASYONU
OCAK	40	14	1
ŞUBAT	40	22	1
MART	33	23	1
NİSAN	15	31	1
MAYIS	10	31	1
HAZİRAN	13	27	1

TEMMUZ	20	13	1
AĞUSTOS	21	86	1
EYLÜL	22	78	1
EKİM	21	62	1
KASIM	35	114	1
ARALIK	31	72	1

İstasyondan elde edilen 2010, 2011, 2012 yılı SO₂ ve PM₁₀ verileri tablolarda verilmiştir.

Tablolar incelendiğinde İlimizde özellikle kış aylarında partikül madde ölçüm sonuçlarında artış görülmüştür. İklimin etkisiyle artış ve azalışlar görülebilmektedir. Kış aylarında artış göstermesinin sebepleri arasında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği sayılabilir. Isınmada kalitesiz yakıtların kullanılması ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğine sebep olmaktadır.

Ayrıca fabrikaların bacalarından çıkan kimyasal gazlar, tozlar ve dumanlar havayı kirletmektedir. Fabrikalarda enerji ihtiyacı için yakılan yakıtlar ve fabrikada yapılan işlemde oluşan kirleticiler baca ile havaya atılarak kirliliğe neden olmaktadır.

Ölçüm sonuçlarında yükselişe sebep olan bir diğer faktör de Suriye'den İlimize gelen çöl tozlarıdır. Rüzgarla taşınıp ilimize gelen bu tozlar partikül madde ölçüm sonuçlarını yükseltmektedir. Isınmadan kaynaklanan kirlilik azaldığında ise yaz aylarında daha düşük sonuçlar gözlenmektedir.

SU-ATIKSU

GÖSTERGE: Su Kullanımı

TANIM: Bu gösterge belediye, sulama, içme ve kullanma, sanayi olmak üzere sektörel bazda kaynaklardan çekilen toplam su miktarını gösterir.

Kaynak: DSİ, TUIK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:

Durum ve eğilimler:

	1990		2004		2008		2012		2030	
	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%
Toplam										
Sulama	0.04874	-	0.06905	-	0.06905	-	0.06905	-	-	-
İçme-Kullanma	-	-	27.399	-	31.132	-	29.390	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Değerlendirme ve Sonuçlar:

Kurumlardan istenilen bilgilerden sadece ilimizdeki sulama suyu miktarına ulaşılabilmektedir ve elde edilen verilere tabloda yer verilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde hali hazırda atık su arıtma tesisi ile hizmet veren belediye bulunmamaktadır. Ancak inşaat aşamasında ya da proje aşamasında olan tesisler mevcuttur. Acırlı, Çavuşlu, Dargeçit, Gelinkaya, Gökçe, Ortaköy, Savur, Söğütlü, Sümer, Şenköy ve Yolbaşı belediyelerinin atık su arıtma tesisleri inşaat aşamasında, Dikmen, Duruca, Girmeli, Midyat, Nusaybin, Sürgücü, Şenyurt, Yalın ve Yeşilli belediyeleri ise proje aşamasındadır.

SU-ATIKSU

GÖSTERGE: Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayıları ve nüfusu

TANIM: Bu gösterge 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)

Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)

Durum ve eğilimler:

YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	-	-	-	-	-	-	31	31	31
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	-	-	-	-	-	-	97	98	98

Değerlendirme ve Sonuçlar:

2010 yılı itibariyle İlimizde bulunan tüm belediyelerde kanalizasyon hizmeti sağlanmıştır. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet veren nüfusa bakıldığında ise %100 e yakın bir oran gözlenmektedir.2012 yılı itibariyle kanalizasyona bağlı nüfus oranı % 98'e ulaşmıştır.

SU-ATIKSU

GÖSTERGE: Sanayiden Kaynaklanan Atık su ve Bertarafı

TANIM: Bu gösterge yıllar itibariyle sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan atıksu miktarları, atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren sanayi bölgeleri ve oluşan atıksuyun arıtılma oranını ifade eder.

Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ildeki sanayi bölgelerinden ve diğer sanayiden kaynaklanan atıksu miktarı, arıtma tesisi sayısı ve arıtılan atık suyun kısmının toplam atık su miktarına oranı (%)

Durum ve eğilimler:

	Sanayi bölgelerinden kaynaklanan atık su miktarı (m ³ /gün)	Diğer sanayiden kaynaklanan atık su(m ³ /gün)	Arıtma tesisi sayısı	Arıtılan atıksuyun toplam atıksuya oranı
2012	1200	760	7	-

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde 2012 yılında yapım aşamasında bulunan Kızıltepe Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisi hizmete girmiştir. Bunun dışında bazı işletmelerin kendilerine ait Atık su artma tesisleri bulunmaktadır. Bunlardan elde edilen sonuçlara göre günlük 760 m³ atık su oluşumu söz konusudur. Organize Sanayi Bölgesinde ise oluşan atık suyun 1200³/gün olduğu görülmektedir.

5. ARAZİ KULLANIMI**ARAZİ KULLANIMI****GÖSTERGE:** Arazi Kullanımı**TANIM:** Bu gösterge CORINE Arazi Örtüsü kategorilerine göre göreceli arazi örtüsü dağılımını gösterir.**Kaynak:** Orman ve Su İşleri Bakanlığı**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** 1990, 2000 ve 2006 yılları arazi kullanımlarının miktarı (ha) ve değişim oranı (%).**Durum ve eğilimler:**

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ						ALANDA ARTIŞ(+) /AZALIŞ (-) (m ²)
	1990		2000		2006		
Arazi Sınıfı	km ²	%	km ²	%	km ²	%	
1. Yapay Bölgeler	0,067.15	0.77689	0,075.40	0.87236	0,077.09	0.89201	+ 10.000
2. Tarımsal Alanlar	4,266.60	49.36311	4,258.44	49.21549	4,243.67	49.09781	- 23.000
3. Orman ve Yarı Doğal Alanlar	4,302.92	49.78328	4,306.01	49.81910	4,313.96	49.91113	+ 11.000
4. Sulak Alanlar	-	-	-	-	-	-	-
5. Su Yapıları	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM							

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İstenilen veriler tablo şeklinde ilgili kurumdan istenmiştir. Ancak herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

6. TARIM

<u>TARIM</u>		
<u>GÖSTERGE:</u> Kişi Başına Tarım Alanı		
<u>TANIM:</u> Toplam ekilebilir tarım arazisinin, toplam nüfusa oranı olarak ifade edilir.		
<u>Kaynak:</u> TÜİK		
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Ekilebilir arazi toplamı (ha) ve toplam nüfus (kişi), kişi başına tarım arazisi (ha/kişi)		
Ekilebilir arazi toplamı (ha)	Toplam nüfus (kişi)	Kişi başına tarım arazisi (ha/kişi)
385.479	764.063	0,50
<u>Değerlendirme ve Sonuçlar:</u> Nüfus artışı ile beraber aynı oranda tarım arazilerinin artmaması kişi başına düşen tarım arazisi miktarının artmasını engelleyen bir faktördür. Hızla devam eden kentleşme, köyden kente göçün artması, iş gücünün tarımdan çok sanayi ile ilgilenmesi tarım arazilerinin artmasına neden olur. Dolayısıyla kişi başına düşen tarım arazisi miktarında artış gözlenmez.		

<u>TARIM</u>		
<u>GÖSTERGE:</u> Kimyasal Gübre Tüketimi		
<u>TANIM:</u> Tarımsal alanlarda kullanılan gübre miktarını ve hektar başına kullanılan mineral azot, fosfor ve potas miktarını gösterir.		
<u>Kaynak:</u> Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK		
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Yıllık toplam gübre tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına kullanılan gübre ve mineral azot, fosfor ve potas miktarı (ton/ha)		
<u>Durum ve eğilimler:</u>		
Yıllık toplam gübre tüketimi (ton)	Toplam tarımsal alan (ha)	Hektar başına kullanılan gübre ve mineral azot, fosfor ve potas miktarı (ton/ha)
65.406	385.479	0,171

<u>TARIM</u>		
<u>GÖSTERGE:</u> Tarım İlacı Kullanımı		
<u>TANIM:</u> Toplam tarım ilacı kullanımını (ton birimiyle aktif bileşen) ve hektar başına düşen tarım ilacı miktarıdır.		
<u>Kaynak:</u> Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK		

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam tarım ilacı tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına düşen tarım ilacı (ton/ha)		
Yıllık toplam tarım ilacı tüketimi (ton),	Toplam tarımsal alan (ha),	hektar başına düşen tarım ilacı (ton/ha)
28.359	385.479	0.0735

TARIM**GÖSTERGE:** Organik Tarım

TANIM: Toplam kullanılan tarımsal alanın oranı olarak organik tarım alanı (organik olarak ekilen mevcut alanların ve organik tarıma geçiş sürecinde olan alanların toplamı) payıdır.

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Organik alanların toplam alanı (ha), Toplam tarım alanına oranı (%), Türkiye toplam organik tarım alanı içerisindeki oranı (%), Organik Tarım Alanında Toplam Üretim Miktarı (ton)

Durum ve eğilimler:

Yıllar	Toplam üretim		Üretim miktarı	
	Alan (ha)	Artış* (%)	Miktar (1000 ton)	Artış* (%)
2002	310	-	1040	-
2003	610	96,774	1040	0
2004	505	62,903	2050	97,1
2005	485	56,451	2125	104,326
2006	525	69,354	2339	124,9
2007	733	13,41	2957	184,326
2008	1495	328,258	7249	597
2009	1556	402	8954,3	761
2010	2500	706,451	8276	695,769
2011	2466	695,483	6716	545,769
2012	1385	346,774	2655,75	155,360

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Tüm göstergeler incelendiğinde genel olarak tarımda kullanılan tarım ilacı miktarının azaldığı görülmektedir. Ayrıca organik tarımın yapıldığı alanlarda artmakta ve üretim miktarında artış gözlenmektedir. Üreticinin bilinçlenmesiyle tarımda kullanılan tarım ilacı miktarının azaldığı düşünülebilir.

7.ORMAN**GÖSTERGE:** Ormanlık Alanlar**TANIM:** Orman alanlarının toplam büyüklüğünü ve yıllara göre değişimini ifade eder.**Kaynak:** Orman Bölge Müdürlükleri**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** İldeki toplam orman alanı (ha), yıllık değişimi (ha/yıl), Orman vasfına göre dağılımı (%), ağaç türleri, sayıları ve oranları (sayı, %)**Durum ve eğilimler;**

Normal Baltalık	12.376,0 Ha
Bozuk Baltalık	112.066,5 Ha
Toplam Ormanlık Saha	124.422,5 Ha
Açık Saha	771.985,5 Ha
Toplam Genel Saha	896.428,0 Ha

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İstenilen bilgiler ışığında tabloda yer verilen değerlere ulaşılabilmektedir.

8.BALIKÇILIK**GÖSTERGE:** Balıkçılık**TANIM:** Her yıl, denizlerde avcılığı yapılan balıklar (denize kıyısı olan iller için), kabuklu deniz ürünleri ve yumuşakçalar ile iç sularda avlanan tatlı su ürünleri ile yetiştiricilik ürünleri olmak üzere üretilen balık miktarını gösterir. Üretime ilişkin veri yakalandığı zamanki ağırlığı olan canlı ağırlık ile ifade edilir.**Kaynak:** Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri**Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:** Kıyı şeridi uzunluğu (km), deniz alanı ve iç su alanı (ha), Su ürünleri üretimi (bin ton) ve yıllara göre değişimi (%), Balık türlerinin dağılımı (%)**Durum ve eğilimler;**

Veri Formatı

YILLAR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İçsu Avcılığı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Deniz Balıkları Avcılığı	-	-	-	-	--	--	--	-	-	-	-
Yetiştiricilik Ürünleri		0.003	0.003	0.003	0.003	0.150 %5000	0.610 %407	0.610	0.632 %104	0.681 %108	0.755 %111

(birim:bin ton)

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizin denize kıyısı olmadığından iç su avcılığı ve deniz balıkları avcılığı söz konusu değildir. Ancak yetiştiricilik ürünleri mevcuttur. İlimizde alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır ve çok sayıda alabalık yetiştirme tesisi bulunmaktadır.

9.ALTYAPI VE ULAŞTIRMA

GÖSTERGE: Karayolu ve Demiryolu Ağı

TANIM: İldeki toplam karayolu (otoyollar, devlet yolları, il yolları) ve demiryolu gelişimi ve uzunluğunu ifade eder.

Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bölge Müdürlükleri

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre karayolu ve demiryolu uzunlukları (km)

Durum ve eğilimler:

Veri Formatı

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Karayolu Ağ Uzunluğu (km)	-	-	-	-	-	688	688	626	626	701	712
Demiryolu Ağ Uzunluğu (km)											

Değerlendirme ve Sonuçlar:

Demiryolu ağ uzunluğu için Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nden bilgi istenilmesi sonucu il sınırları içerisinde toplam 128 km demiryolu hattı bulunduğu bilgisi tarafımıza gönderilmiştir. Karayolu ağ uzunluğunun yıllara göre değişimine bakılacak olursa son yıllarda artış olduğu görülmektedir.

9.ALTYAPI VE ULAŞTIRMA

GÖSTERGE: Motorlu Kara Taşıtı Sayısı

TANIM: İldeki, Otomobil (arazi taşıtı dahil), Minibüs, Otobüs, Kamyonet, Kamyon, Motosiklet, Özel Amaçlı Taşıtlar, Yol ve İş Makinaları ve Traktör toplamından ibaret motorlu kara taşıtı sayısını ifade eder

Kaynak: TÜİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre motorlu kara taşıtı sayısı, taşıt kategorileri ve toplam araç sayısı içerisindeki oranları (%), İldeki kişi başına düşen araç sayısı

Durum ve eğilimler:

	toplam	otomobil	minibüs	otobüs	Kamyonet	Kamyon	motosiklet	Özel amaçlı	traktör
MARDİN	62043	18777	3368	517	13971	11092	5794	213	8365

Değerlendirme ve Sonuçlar:

2009 yılı itibariyle toplam araç sayısında artış görülmektedir. Sayıları incelendiğinde ise en fazla araç sayısı 18777 ile otomobile aittir.

10.ATIK**ATIK**

GÖSTERGE: Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı

TANIM: Bu gösterge, il içinde, belediyeler tarafından ya da belediyeler adına toplanan katı atıkların miktarı ve düzenli depolama oranını ifade eder. Belediye atıklarının en önemli miktarı haneler tarafından üretilen atıklardır. Ayrıca alım-satım ve ticaret kuruluşları, ofis binaları, kurum ve küçük işyeri atıklarını da kapsamaktadır

Kaynak: TÜİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık olarak belediyelerce ya da belediye adına toplanan katı atıklar (Ton), Düzenli Depolanan Katı Atık Miktarı (ton) ve oranı (%)

Belediyelerce toplanan katı atıklar(ton/yıl)	Düzenli Depolanan Katı Atık Miktarı (ton/yıl)	Oranı (%)
100.119.300	90.000	0,4

Değerlendirme ve Sonuçlar:

2012 yılı ilk 6 ayında katı atık düzenli depolama tesisi faaliyete başlamadığından düzenli depolanan katı atık oranı daha düşüktür. Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği tarafından İlimiz Yeşilli İlçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapılması planlanmış ve 2012 yılı Haziran ayından itibaren Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi atık alımına başlamıştır. Birlik üyesi belediyeler atıklarını tesise göndermeye başlamıştır.

ATIK

GÖSTERGE: Katı Atıkların Düzenli Depolanması

TANIM: İldeki katı atık tesisi sayısı ve hizmet verilen nüfus oranını ifade eder.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki katı atık tesis sayısı, katı atık düzenli depolama hizmeti veren belediye sayısı ve nüfus, hizmet verilen nüfusun tüm il nüfusuna oranı (%)

<u>Durum ve eğilimler:</u>			
Katı atık tesisi sayısı	Düzenli depolama hizmeti veren belediye sayısı	Düzenli depolama hizmeti veren belediye nüfusu	hizmet verilen nüfusun tüm il nüfusuna oranı (%)
1	26	569,378	76

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi mevcuttur. Tesise Mardin İli Belediyeler Birliği üyeleri atıklarını göndermektedir. 26 Belediye bu birliğe üyedir. İlimizdeki toplam belediye sayısı 31' dir. 26 Belediyenin bu birliğe üye olduğu düşünülürse nüfusun % 76 'sı atıklarını tesise göndermektedir.

<u>ATIK</u>			
<u>GÖSTERGE:</u> Tıbbi Atıklar			
<u>TANIM:</u> İl için, Ayrı olarak toplanan tıbbi atık miktarlarının yıllık olarak belirtilmesi ve toplanan tıbbi atıkların bertaraf yöntemlerinin oransal olarak ifade edilmesidir			
<u>Kaynak:</u> Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü			
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Toplanan tıbbi atık miktarı (ton), yöntemlerine göre bertaraf oranları (%) ve bertaraf tesisi sayısı			
<u>Durum ve eğilimler:</u>			
Toplanan tıbbi atık miktarı (ton)	yöntemlerine göre bertaraf oranları (%)	bertaraf tesisi sayısı	
-	-	-	

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde sterilizasyon tesisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla atıklar Gaziantep (Vesmed Medikal ve Tıbbi Ürünler Tic.ve San.Ltd.Şti.) ve Malatya (Kent Çevre Dönüşüm&Depolama&Sterilizasyon)'da bulunan sterilizasyon tesislerine gönderilmektedir.

<u>ATIK</u>			
<u>GÖSTERGE:</u> Atık Yağlar			
<u>TANIM:</u> İl içinde toplanan atık yağların miktarını ve geri kazanım ya da bertaraf oranlarını ifade eder.			
<u>Kaynak:</u> Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü			
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Yıllar itibariyle ilde toplanan atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)			
<u>Durum ve eğilimler:</u>			

İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2011	110	-	-
2012	250	-	-

Atık Madeni Yağ Üreten Resmi ve Özel Kurum/ Kuruluş Sayısı	Toplanan Atık Yağ Beyan Form Sayısı	Toplam Atık Madeni Yağ Miktarı (ton/yıl)	
		Atık Motor Yağ	Atık Sanayi Yağ
12	12		1500

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde atık yağların geri dönüşümü konusunda lisanslı Gülbahar Kimya Petrol Ürünleri İnş. Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti. (Nusaybin) ve Öz Baday Petrol Ürn. İnş. Nak. Tar. San. Tic.Ltd.Şti. (OSB) işletmeleri faaliyet göstermektedir. Özellikle servislerden kaynaklanan bu atıklar yaklaşık olarak 275 Ton/yıl miktarında oluşmakta olup lisanslı geri kazanım firmalarınca bertaraf edilmektedir.

ATIK

GÖSTERGE: Bitkisel Atık Yağlar

TANIM: İl içinde toplanan bitkisel atık yağların miktarını ve geri kazanım-bertaraf oranlarını ifade eder.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan bitkisel atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)

Durum ve eğilimler:

2012 yılında ilimizde toplanan bitkisel atık yağ miktarı 2100 kg' dır. Bitkisel atık yağların depolanması, geri kazanımı konularında ilimizde faaliyet gösteren lisanslı tesis bulunmamaktadır.

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde bitkisel atık yağların taşınması, geçici depolanması, bertaraf veya geri kazanımı konusunda lisanslı işletme bulunmamaktadır. Atık üreticileri tarafından diğer İllerde bulunan lisanslı tesislere teslim edilmektedir.

ATIK

GÖSTERGE: Ambalaj Atıkları

TANIM: İl içerisinde oluşan ambalaj atıklarının miktarlarını ve geri kazanımına ilişkin bilgileri içerir.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre; Üretilen toplam ambalaj atık miktarı ve ambalaj cinsi (ton), geri kazanılan toplam ambalaj atık miktarı (ton), piyasaya sürülen ambalaj miktarı (ton), hedeflenen geri kazanım oranları (%), geri kazanılması gereken miktar (ton), kayıtlı ekonomik tesis sayısı ve lisanslı tesisi sayısı

Durum ve eğilimler:

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	0	7.908.130	40	17.575	48.553	276,2
Metal	0	120.650	40	0	0	0
Kompozit	0	0	40	0	0	0
Kağıt Karton	0	4.788.952	40	0	0	0
Cam	0	4.788.952	40	0	0	0
Toplam	0	17.606.684	40	17.575	48.553	276,2

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde ambalaj atıkları konusunda lisanslı tek tesis Organize Sanayi Bölgesinde yer alan Mezopotamya Plastik İnş. Nak.Pet.San. Tic. Ltd. Şti.'dir. Söz konusu tesis 23.08.2011'de TAT (toplama ayırma tesisi) ve GDT (geri dönüşüm tesisi) geçici faaliyet belgesini almış, 14.08.2012 tarihinde de TAT ve GDT lisanslarını almıştır. Tesis sadece plastik ambalajlarının geri dönüşümünü yapmaktadır. Diğer ambalaj atıklarının geri dönüşümü İlimizde sağlanamamaktadır. Bununla bağlantılı olarak tablo incelendiğinde Plastik ambalaj geri kazanım oranı oldukça yüksektir.

ATIK

GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Lastikler

TANIM: Ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları, geri kazanım tesisleri ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarını ifade eder.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları ve geri kazanım tesislerinde ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarları (ton)

Durum ve eğilimler:

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ²)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
1	330	-	-	-	-	-	-	-

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde Mardin Çimento Fabrikasının Ömrünü tamamlamış lastiklerin alınması için lisansı bulunmaktadır. Ancak henüz ek yakıt olarak ömrünü tamamlamış lastik alımı yapılmamıştır. Ömrünü tamamlamış lastikler içinde 1 geri dönüşüm tesisinin ÇED süreci tamamlanmış, ÇED Olumlu kararı alınmıştır. Ancak tesis henüz faaliyete

başlamamıştır. İlimiz Nusaybin İlçesinde bulunan Geleş Otomotiv Jant Lastik Akü San. ÖTL geçici depolama izni olan tesistir. Ayrıca Merdin İnş. firması tarafından ÖTL geri dönüşüm tesisi kurulması için başvuruda bulunulmuş ve ÇED süreci devam etmektedir.

<u>ATIK</u>		
<u>GÖSTERGE:</u> Ömrünü Tamamlamış Araçlar		
<u>TANIM:</u> İl genelinde yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısını vb. bilgileri ifade eder.		
<u>Kaynak:</u> Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısı		
<u>Durum ve eğilimler:</u>		
ÖTA GEÇİCİ DEPOLAMA ALANI	ÖTA İŞLEME TESİSİ	İŞLENEN ÖTA MİKTARI
SAYISI 14	SAYISI 14	12,8135 TON
KAPASİTESİ (TON/YIL) 400	KAPASİTESİ (TON/YIL) 400	
<u>Değerlendirme ve Sonuçlar:</u>		
İlimizde lisansı bulunan 1 ÖTA İşleme Tesisi bulunmaktadır. Bakanlığımızın izni ile çalışan 6 adet firma bulunmasına karşın bu tesisler araç kabulü yapmamaktadır. Faaliyet gösteren lisanslı tesis ise 1 tanedir.		

<u>ATIK</u>		
<u>Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar</u>		
<u>TANIM:</u> Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları ve işleme tesis sayılarını ifade eder.		
<u>Kaynak:</u> Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarı (ton) ve işleme tesis sayısı		
<u>Durum ve eğilimler:</u>		
2012 Yılı İtibariyle İlimizde Atık Elektrikli- Elektronik Eşya toplama tesisi bulunmamaktadır.		

<u>ATIK</u>		
<u>Maden Atıkları</u>		
<u>TANIM:</u> İl genelinde, cevher tiplerine göre, zenginleştirme tesisi sayısı ve zenginleştirme proses atıklarının dağılımını ifade eder.		
<u>Kaynak:</u> Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
<u>Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:</u> Yıllar itibariyle cevher tiplerine göre zenginleştirme tesisi sayısı, zenginleştirme proses atıkları miktarları (ton)		
<u>Değerlendirme ve Sonuçlar:</u>		
İlimizde cevher zenginleştirme tesisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu faaliyet kapsamında oluşacak proses atıkları söz		

konusu değildir.

ATIK

Tehlikeli Atıklar

TANIM: İl genelinde, yıllar itibariyle toplanan tehlikeli atıkların miktarı ile geri kazanımı, yakma ve nihai bertaraf edilenlerin miktarlarını ifade eder.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl içinde toplanan tehlikeli atıkların miktarı (ton), ara depolama geri kazanım, yakma ve nihai bertaraf miktarları (ton) ve geri kazanım türlerine göre oranları (%)

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizde sanayinin fazla gelişmiş olmaması nedeniyle sanayi tesislerinin meydana getirdiği tehlikeli atıklar konusu yeterince dikkate alınmamış olmakla beraber 2012 yılında oluşan tehlikeli atık miktarı yaklaşık olarak 150 ton/yıl'dır.

11.TURİZM

TURİZM

Yabancı Turist Sayıları

TANIM: Bu gösterge, il düzeyinde bir yılda giriş çıkış yapan yerli ve yabancı turist sayısının yıllara göre değişimini ifade eder

Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl düzeyinde 2000 yılı ve sonrasındaki yıllarda giriş yapan yerli ziyaretçi sayısı (kişi), yabancı ziyaretçi sayısı, bu sayıların yıllara göre değişimi (%), bir önceki yıl için ziyaretçi sayısının aylara göre dağılımı

Durum ve eğilimler:

	İl düzeyinde giriş yapan yerli ziyaretçi sayısı (kişi)	İl düzeyinde giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısı (kişi)
2000	-	-
2001	-	-
2002	14.513	1.612
2003	15.975	1.775
2004	17.265	1.918
2005	16.841	1.871
2006	15.586	1.731

İL ÇEVRE DURUM RAPORU

2007	45.719	5.079
2008	70.217	8.151
2009	64.737	6.811
2010	100.320	9.608
2011	125.598	9.719
2012	126.693	11.138

Değerlendirme ve Sonuçlar:

Yıllara göre İlimize giren yerli ve yabancı turist sayılarına bakılacak olursa, her ikisinin de artış gösterdiği söylenebilir. İlimizdeki Dünyanın Süryani merkezi olarak kabul edilen Mardin Deyrulzafaran Manastırı, Türkiye ve Dünya turizmi açısından çok özel bir değer taşımakta, her mevsimde yerli ve yabancı turist akınına uğramaktadır. Bu da İlimize gelen turist sayısını arttıran bir diğer faktördür. Ayrıca Uluslararası turizm şirketleri Mardin'i "Tur" programına almış ve bu program dahilinde gelen turist sayısı artış göstermiştir.

TURİZM

Mavi Bayrak Uygulamaları

TANIM: (Denize Kıyısı Olan İller İçin) Gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj ve marinalara verilen uluslararası bir çevre ödülü olan mavi bayrağın, Türkiye'de 1997 yılından itibaren verildiği plaj ve marinaların yıllar itibari ile toplam sayılarının belirtilmesidir.

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle, mavi bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina sayıları

Durum ve eğilimler;

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

Değerlendirme ve Sonuçlar:

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

EK-1: 2012 YILINA AİT İL ÇEVRE SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ ANKET FORMU

BÖLÜM I.HAVA KİRLİLİĞİ

I.1. Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırma

Hava Kalitesi İndeksi	SO ₂	NO ₂	CO	O ₃	PM ₁₀
	1 saatlik ortalama [µg/m ³]	24 saatlik ortalama [µg/m ³]	24 saatlik ortalama [µg/m ³]	1 saatlik ortalama [µg/m ³]	24 saatlik ortalama [µg/m ³]
1 (Çok İyi)	0 -50	0 - 45	0 – 1,9	0 - 35	0 - 25
2 (İyi)	51-199	46 - 89	2,0 – 7,9	36 - 89	26-69
3 (Yeterli)	200-399	90 - 179	8,0 – 10,9	90 - 179	70-109
4 (Orta)	400-899	180 - 299	11 – 13,9	180 - 239	110-139
5 (Kötü)	900-1499	300- 699	14,0 - 39,9	240 - 359	140-599
6 (Çok Kötü)	>1500	> 700	> 40,0	> 360	> 600

I.1.1. İlinize ait yıl içindeki aylık ortalama ölçüm değerlerini yukarıdaki Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, aşağıdaki çizelgede uygun sınıfı "X" ile işaretleyiniz.

AYLAR	Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
OCAK	X																													
ŞUBAT	X																													
MART	X																													
NİSAN	X																										X			
MAYIS	X																										X			
HAZİRAN	X																										X			
TEMMUZ	X																										X			
AĞUSTOS	X																											X		
EYLÜL	X																											X		
EKİM	X																										X			
KASIM	X																												X	
ARALIK	X																											X		

* Hava Kalitesi indeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Ulusal Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu 2012
Çevre Durum Raporu 2011

I.1.2. İlinize ait Kış sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2011 yılı Ekim- 2012 Mart arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak uygun sınıfı "X" ile işaretleyiniz.

Kış sezonu ortalama ölçüm değeri; raporu hazırlanan yılın bir önceki yılının Ekim ayı ile raporu hazırlanan yılın Mart ayı arasındaki 6 aylık ortalamayı ifade etmektedir. Söz konusu 6 aylık ortalama ölçüm değerlerini, Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, çizelgede uygun sınıfa "X" ile işaretlemeniz istenmektedir.

Kış Sezonu (Ekim-Mart)	Kış Sezonu (Ekim-Mart) 6 Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Kış Sezonu (Ekim-Mart)	X																													

* Hava Kalitesi indeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Ulusal Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu 2012
Çevre Durum Raporu 2011

I.1.3. İlinize ait Yaz sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2012 yılı Nisan-Eylül arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak uygun sınıfı "X" ile işaretleyiniz.

Yaz sezonu ortalama ölçüm değeri; raporu hazırlanan yılın Nisan ayı ile Eylül ayı arasındaki 6 aylık ortalamayı ifade etmektedir. Söz konusu 6 aylık ortalama ölçüm değerlerini, Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, çizelgede uygun sınıfa "X" ile işaretlemeniz istenmektedir.

	Yaz Sezonu (Nisan-Eylül) 6 Aylık Ortama ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																																										
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀																		
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6													
Yaz Sezonu (Nisan-Eylül)	X																																	X									

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Ulusal Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu 2012

I.2. İlinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam * ile belirtiniz.

I.2.'de ilinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. Varsa "e. Diğer Sanayi Faaliyetleri" ve "g. Diğer Kaynaklar" ın ne olduğu ayrıca belirtilmelidir. Çevre Durum Raporunun "Hava" bölümündeki SO₂, PM, NO_x, CO gibi ölçüm sonuçlarının il bazındaki aylık ortalaması veya konsantrasyonu en yüksek olan istasyonun aylık ortalama değerleri esas alınır.

KAYNAK	GEÇEN YILKI ÖNEM SİRANIZ	BU YILKI ÖNEM SİRANIZ ⁶	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Evsel ısınma	1	1	
İmalat Sanayi İşletmeleri	6	6	
Maden İşletmeleri	5	5	
Termik Santraller	7	7	
Diğer Sanayi Faaliyetleri (Belirtiniz)	3	3	
Karayolu Trafik	4	4	
Diğer Kaynaklar (Meteorolojik)	2	2	

I.3. Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde il/ilçelerde alınan tedbirleri "X" ile işaretleyiniz.

I.3.'de, hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde, il sınırları içerisinde ne tür tedbirler alındığı bilgisi istenmektedir. Çizelgede her bir tedbir için belirtilen numara altında, alınan tedbirler için işaretleme yapılması istenmektedir.

⁶ En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

YERLEŞİM YERİNİN ADI		ALINAN TEDBİR/TEDBİRLER								
		a	b	c	d	e	f	g	h	i
İL MERKEZİ	1.Yenişehir	X		X		X	X		X	
	2.Eryeri Köyü	X		X		X	X		X	
	3.Eski Mardin	X		X		X	X		X	
	4.13 Mart Mah.	X		X		X	X		X	
	5.Zinnar Bağları	X		X		X	X		X	
	6.OSB	X		X		X	X		X	
İLÇELER	1.Dargeçit	X		X		X	X		X	
	2.Derik	X		X		X	X		X	
	3.Kızıltepe	X		X		X	X		X	
	4.Midyat	X		X		X	X		X	
	5.Nusaybin	X		X		X	X		X	
	6.Ömerli	X		X		X	X		X	
	7.Yeşilli	X		X		X	X		X	
	8.Mazıdağı	X		X		X	X		X	
	9.Savur	X		X		X	X		X	

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Tedbirler:

Kaliteli katı/sıvı yakıt kullanımı
Doğalgaz kullanımı
Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları
Ağaçlandırma çalışmaları/orman alanlarının, yeşil alanların artırılması
Motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri
Sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları
Sanayi tesislerinin yerleşim yeri dışına çıkarılmaları
Denetim
Diğer (Varsa yukarıya ayrılan bölümde belirtiniz).

1.4. Hava kirliliğinin giderilmesinde, yıl içerisinde, il/ilçelerde karşılaşılan güçlükleri önem sırasına göre rakam ile belirtiniz.

1.4.'de hava kirliliğinin önlenmesinde, yıl içinde, ilinizde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir. Bunların haricinde "diğer" olarak belirtilmesi gereken husus varsa, ayrıca belirtilmelidir.

Karşılaşılan Güçlükler	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Yeterli denetim yapılamaması	6	6	
Ateşçilerin eğitimsiz veya bilinçsiz olması	5	5	
Halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanılması	4	4	
Kaliteli yakıt temininde zorluklar	3	3	

Kurumsal ve yasal eksiklikler	2	2	
Toplumda bilinç eksikliği	1	1	
Meteorolojik faktörler	7	7	
Topografik faktörler	8	8	
Diğer (Belirtiniz)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM II.SU KİRLİLİĞİ

II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi

Su kirliliği, II.1.1-II.1-3'de il sınırları içerisinde, yıl içinde, kirliliğe maruz kalmış su kaynaklarının (yüzey, yeraltı ve yüzmeye suları) adları, kalite sınıfları ile bunların çizelgede belirtilen kirlenme nedenleri dikkate alınarak işaretlenmesi istenmektedir.

II.1.1. İl sınırlarında bulunan yüzey sularının kalite sınıflarını Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzey Suyu Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri								
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)

Kaynaklar: Konuyla ilgili olarak DSİ 10.Bölge 102. Şube Müdürlüğünden bilgi talep edilmiş ancak elimize yazı ulaşmamıştır.

II.1.2. İl sınırlarında bulunan yeraltı sularının kalite sınıflarını Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	d	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)

Kaynaklar: Konuyla ilgili olarak DSİ 10.Bölge 102. Şube Müdürlüğünden bilgi talep edilmiş ancak tarafımıza bilgi sunulmamıştır.

II.1.3. İl sınırlarında bulunan yüzme sularının kalite sınıflarını Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

İlin denize kıyısı olmaması nedeniyle yüzme suyu bulunmamaktadır.

Yüzme Suyunun bulunduğu bölge/plaj	Mavi Bayrak Ödülü		Yüzme Suyu Kalite Sınıfı (*)				Kirlenme Nedenleri						
	Var	Yok	A	B	C	D	a	b	c	d	e	f	g
							Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Deniz/Göl Taşımacılığı	Diğer (Belirtiniz)

(*) A sınıfı çok iyi/mükemmel, B sınıfı iyi kalite, C sınıfı kötü kalite ve D sınıfı çok kötü kalite/yasaklanması gereken olarak kalite kategorilerini temsil etmektedir.

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

II.2. Yıl içinde, il sınırları içindeki il/ilçelerde atıksuların yol açtığı kirlenmenin nedenlerini uygun seçenekleri "X" ile işaretleyerek belirtiniz.

II.2.'de, il sınırları içerisindeki yerleşim merkezlerinde (il merkezi ve ilçelerin her biri için) atıksulardan kaynaklanan kirliliğin nedenlerinin çizelgenin altında belirtilen maddeler dikkate alınmak ve (X) koymak suretiyle işaretlenmesi istenmektedir. Çizelgede geçen "İl Merkezi" ifadesiyle, İliniz Büyükşehir Belediyesi ise, Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçeler, değilse merkez ilçe kastedilmektedir.

Yerleşim Yerinin Adı		Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri												
		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
İl Merkezi	1.Yenişehir		X											
	2.Eryeri Köyü	X	X			X								
	3.Eski Mardin	X	X											
	4.13 Mart Mah.		X											
	5.Zinnar Bağları	X	X			X								
	6.OSB		X	X										
İlçeler	1.Dargeçit	X	X			X								
	2.Derik	X	X			X		X						
	3.Kızıltepe	X	X			X		X						
	4.Mazıdağı	X	X			X	X							
	5.Midyat	X	X			X	X	X						
	6.Nusaybin	X	X			X	X	X						
	7.Ömerli	X	X			X	X							
	8.Savur	X	X			X								
	9.Yeşilli	X	X			X								

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Jeotermal Kaynaklar									
1.									
2.									
3.									
.									
Diğer Alıcı Su Ortamları									
1.									
2.									
.									

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Alınan Tedbirler:

- Kanalizasyon şebekesinin yapılması ya da yenilenmesi
- Arıtma tesisi /deniz deşarjı /depolama alanları yapılması
- Yerleşim merkezinde foseptik kullanılması
- Tarımsal faaliyetlerde kullanılan zirai mücadele ilacı ve gübrenin aşırı ve yanlış kullanımının önlenmesi
- Yönetmelikler çerçevesinde denetim yapılması
- Deniz araçlarının atıklarını boşaltabilmeleri için uygun yerlerin hazırlanması
- Sanayi kuruluşlarının atıksuları için deşarj izni alması
- Toplumsal bilgilendirilme ve bilinçlendirme faaliyetleri
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.4. Su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlükleri en önemliden az önemliye doğru numara vererek (1,2,3,...) işaretleyiniz.

II.4'de su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Yeterli denetim yapılamaması	3	3	
Mali imkansızlıklar nedeniyle arıtma tesislerinin kurulamaması	1	1	
Kurumsal ve yasal eksiklikler	4	4	
Toplumda bilinç eksikliği	2	2	
Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,...şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ

III.1. İlinizde toprak kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile işaretleyerek* belirtiniz.

III.1'de, il sınırları içerisinde toprak kirliliğine neden olan kaynakların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Toprak kirliliğine neden olan kaynaklar altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılmıştır.

Kirlenme Kaynağı	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Sanayi kaynaklı atık boşaltımı	5	5	
Madencilik atıkları	8	8	
Vahşi depolanan evsel katı atıklar	1	1	
Vahşi depolanan tehlikeli atıklar	2	2	
Plansız kentleşme	6	6	
Aşırı gübre kullanımı	3	3	
Aşırı tarım ilacı kullanımı	4	4	
Hayvancılık atıkları	7	7	
Diğer (Belirtiniz).....			

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

III.2. Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde, aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını önem sırasına göre rakam* ile belirtiniz.

III.2'de, toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde belirtilen tedbirlerden hangileri alınıyor ise, bunların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

ALINAN TEDBİRLER	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Sanayi/Madencilik tesislerinin sıvı, katı ve gaz atıklarının mevzuata uygun olarak bertarafının sağlanması	5	5	
Kentleşmenin Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi	4	4	
Mevzuata uygun olarak gübreleme, ilaçlama ve sulamanın yapılması	1	1	
Erozyon mücadele çalışmaları	3	3	
Geri dönüşüm/yeniden kullanım uygulamaları	2	2	
Diğer (Belirtiniz).....			

BÖLÜM IV.ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI

IV.1. Aşağıdaki Konu Başlıklarını Dikkate Alarak, yıl sonu itibariyle, İl Sınırları İçinde Görülen Çevre Sorunlarını Önem ve Önceliklerine Göre Rakam (Önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,5,..... şeklinde numaralandırınız) Vererek Sıralayınız. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir.

ÇEVRE SORUNLARI	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
Hava kirliliği	1	1	
Su kirliliği	3	3	
Toprak kirliliği	6	6	
Atıklar	2	2	
Gürültü kirliliği	4	4	
Erozyon	7	7	
Doğal çevrenin tahribatı (Orman, Mera, Sulak alan, Kıyı, Biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı)	5	5	

IV.2. İl Sınırları İçerisinde IV.1’de Tespit Edilen Her Bir Öncelikli Çevre Sorunu ile İlgili Olarak; Yukarıda IV.1’de Belirlemiş Olduğunuz Öncelik Sırasına Göre;

IV.2’de, IV.1’de sıralanan her bir öncelikli çevre sorunları dikkate alınarak;

- Çevre sorununun nedenlerini,
- Bu nedenlerde daha çok hangi faktör veya sektörlerin etkili olduğunu,
- Çevreye vermiş olduğu olumsuz etkilerini
- Bu sorunların giderilmesinde karşılaşılan güçlüklerini,
- Bu sorunları gidermek amacıyla alınan, alınması planlanan veya alınması gereken tedbirlerin neler olduğunu,
- Ayrıca bu başlık altında yer almasını istediğiniz diğer görüşlerinizi belirten bilgi notunu, sistematik ve yeterli seviyede açıklayınız.

I. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

İlimiz sınırları içerisinde tespit edilen I. Öncelikli Çevre Sorunu Hava Kirliliğidir. İlimizde kalitesiz yakıtların kullanımı ve Sanayi tesislerinin yerleşim birimlerine olan etkileri İl Müdürlüğümüzün başlıca çalışma konusunu oluşturmaktadır.

II. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

İlimiz sınırları içerisinde tespit edilen II. Öncelikli Çevre Sorunu Atıklardır. İlimizde, Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği tarafından yapımı tamamlanan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'nin mesafesinin uzak olması, bir çok belediyenin ulaşım ve makine-ekipman sıkıntısı yaşaması gibi sebeplerden ötürü bazı belediyelerde vahşi depolama yapıldığı gözlenmektedir.

İlimizin yaşanabilir sit şehri olması nedeni ile ulaşım için yapıların yıkılması mümkün olmamakta ve bu neden ile çöp toplama araçları ara sokaklara girememektedir. Mardin ilinde katı atıklar mevcut imkanların el verdiği ölçüde çöp konteynırları ve belediyece kullanılan biriktirme yerlerinde ara depolandıktan sonra düzenli depolama alanında bertaraf edilmektedir. Ancak evsel atıkların ara depolanmasında kullanılan ekipmanlar da yetersiz kalmakta, katı atıkların bertaraf işlemi başlangıç aşamasında sekteye uğramakta ve bu durum atıkların yönetimini olumsuz olarak etkilemektedir.

Bazı ilçelerde toplanan çöpler yerleşim alanlarının yakınlarında ve yol kenarlarında seçilen yerlerde düzensiz olarak depolanmaktadır. Depolanan bu çöplerin yanması sonucu oluşan duman hem hava kirliliğine neden olmakta hem de önemli bir trafik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Atıkların düzensiz ve bilinçsizce depolanması sonucunda ciddi bir çevre kirliliği oluşmaktadır. Toplanan atıklar gerektiği şekilde bertaraf edilememekte, oluşan atıkların geri dönüşüm için ayrıştırılması çok az ve sağlıklı şekilde yürütülmektedir.

İlimizden kaynaklanan evsel kaynaklı atıklar kaynağında ayrıştırma ve geri kazanıma uğramadan, birlikte depolanmakta, atık yağlar ve diğer tehlikeli atıkların ise lisanslı tesislerce bertarafı sağlanmaktadır.

Mevcut imkanlar dahilinde, İlimizde oluşan tüm atıkların mevzuata uygun olarak bertarafı ve geri kazanımına yönelik çalışmalar ilgili birimlerce yürütülmekte olup çalışmaların koordinasyon ve denetimi İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülmektedir.

III. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

İlimiz sınırları içerisinde tespit edilen II. Öncelikli Çevre Sorunu Su Kirliliğidir. İlimizde faaliyet gösteren atık su arıtma tesisinin olmayışı da atıksular konusunda sorun yaşanmasının en önemli sebebidir. İlimizde, verilen İş Termin Planları çerçevesinde Atıksu Arıtma tesislerinin işletmeye alınması süreçleri İl Müdürlüğümüzce takip edilmektedir.

Çevre sorunlarının giderilmesi amacıyla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce yapılan çalışmalar aşağıda belirtilmiştir;

Mardin İli Mahalli Çevre Kurulu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği, Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Isınmadan Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği kapsamında çalışmalar devam etmektedir.

TEŞEKKÜR EDERİZ...